

TURKU

OSALLISENA SUOMESSA

Osallisena Suomessa – Turun hanke 2011 – 2013

Loppuraportti

Projektikoordinaattori Elina Mäntylä

Konsernihallinto, Turun kaupunki

Elokuu 2013

Osallisena Suomessa on määräaikainen (2011 - 2013) lainsäädäntöhanke josta säädetään maahanmuuttajien kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 9. luvussa. Hanketta toteutetaan työ- ja elinkeinoministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön, Suomen Kuntaliiton, Suomen Kulttuurirahaston ja Svenska kulturfondenin yhteistyöllä ja yhteisrahoituksella. Kuntien kokeiluhankkeet päättyivät heinäkuussa 2013. Valtakunnallinen hanke jatkuu vuoden 2013 loppuun asti. Lisätietoja: www.tem.fi/osallisenasuomessa

Hankkeen perustiedot:

Hankkeen nimi: Osallisena Suomessa – Turun hanke

Hallintomalli: Hanketta hallinnoi Turun kaupungin konsernihallinto

Polku: Erityistä tukea tarvitsevat (polku 2) ja nuoret (polku 3)

Toteutuksen aika: 2/2011 – 7/2013

Hankkeen työntekijät: Projektikoordinaattori **Elina Mäntylä** ja pedagoginen koordinaattori **Riina Humalajoki**

Projektin omistaja: Apulaiskaupunginjohtaja (v. 2013 alusta alkaen johtaja) **Maija Kyttä**

Ohjausryhmän jäsenet:

Outi Kari-Granfors, kaupunginsihteeri, Turun kaupungin konsernihallinto, pj.

Maarit Luukkaa, hyvinvointi- ja maahanmuuttaja-asioiden kehittämispäällikkö, Turun kaupungin konsernihallinto (edeltäjä: maahanmuuttajakoordinaattori **Regina Ruohonen**)

Markku Lehtinen, kehityspäällikkö, Turun kaupungin hyvinvointitoimiala

Jyri Mikkola, johtava sosiaalityöntekijä, Turun kaupungin hyvinvointitoimiala

Mika Helva, palvelujohtaja, Turun kaupungin sivistystoimiala

Ritva Jykelä, osastopäällikkö, Turun kaupungin vapaa-aikatoimiala

Sini Lundgrén, vs. toiminnanjohtaja, Turun kaupungin vapaa-aikatoimiala (edeltäjä: toiminnanjohtaja

Sari Kanervo)

Maarit Tontti, elinkeinoasiamies, Turun seudun kehittämiskeskus

Juha Kaivola, pedagoginen rehtori, Nivelvaihetiimi, Turun Kristillinen opisto

Ilkka Virta, rehtori, Turun kaupungin sivistystoimiala / Turun työväenopisto

Harri Haarikko, Varsinais-Suomen ELY -keskus (edeltäjä: ennakointiasiantuntija **Jouni Marttinen**)

Marjo Länsipii, palveluvastaava, kotouttamispalvelut, Turun työ- ja elinkeinotoimisto

Hatice Kütük, toiminnanohjaaja, Varsinais-Suomen monikulttuuristen yhdistysten liitto ry - Sondip ry

Arja Iho, sosiaalityön johtaja, Raision kaupunki (edeltäjä: **Kimmo Saaristo**, seudullinen kotoutumis-

koordinaattori)

Riina Humalajoki, pedagoginen koordinaattori, Osallisena Suomessa –hanke

Elina Mäntylä, projektikoordinaattori, Osallisena Suomessa – hanke

Huomattavimmat yhteistyökumppanit:

Turun kaupunki: Eri hallintokunnat, toimistot, oppilaitokset ja projektit (huomattavimpina työväenopisto, kulttuuripalvelut, ulkomaalaistoimisto, varhaiskasvatus, iltalukio, Palo-hanke, Triangeli-hanke, tulkkikeskus)

Työhallinto: Työ- ja elinkeinoministeriö; Varsinais-Suomen ELY-keskus; Varsinais-Suomen TE-toimisto

Oppilaitokset: Turun kristillinen opisto, Timali, Turun AKK, Turun yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Brahea

Lukuisat järjestöt: Ostopalveluja hankittiin seuraavilta: Länsi-Suomen somaliseura ry, Sondip ry, Turun seudun eestiläiset ry, Sateenkaari Koto ry

Yritykset: Opetusalan koulutuskeskus Educodes Oy, Tmi Päivi Hartman, Kielimaa Oy, Kielipalvelu Hawas

Muita tahoja joilta esim. ostettu palveluja, hankittu luennoitsijoita, tehty pienimuotoisempaa yhteistyötä, vierailuja, palavereja, tarjottu koulutusta tms. (lista ei ole kattava):

Naapurikaupungit ja –kunnat: Raisio, Kaarina, Lieto, Naantali, Salo

Lukuisat järjestöt kuten Yhdessä Yhdistys ry, Pakolaisapu ry, Ehjä ry, Turun ensi- ja turvakoti ry, Daisy Ladies ym, Ashti ry, Turun lähiradioyhdistys ry ym.

Maahanmuuttovirasto

Selkokeskus

Alueen muut oppilaitokset kuten Turun ammatti-instituutti, Bovallius, Livia, Paasikiviopisto

Hanketta omalla osaamisellaan avustaneita henkilöitä (lista ei ole kattava):

Juridiikka	Kaupunginsihteeri Outi Kari-Granfors, Turun kaupunki
Projektitoiminta	Kehittämispäällikkö Markku Lehtinen ja hyvinvointi- ja maahanmuuttaja-asioiden kehittämisspäällikkö Maarit Luukkaa. Hankkeen alussa maahanmuuttajakoordinaattori Regina Ruohonen. Turun kaupunki
Kotoutuminen ja kotoutumiskoulutukset työhallinnon näkökulmasta	Maahanmuuttospäällikkö Kalle Myllymäki, Varsinais-Suomen ELY-keskus; palveluvastaava Marjo Länsipii ja erikoistyövoimaneuvoja Päivi Ruotsala, TE-toimisto
Pedagoginen osaaminen	Pedagoginen koordinaattori Riina Humalajoki, Osallisena Suomessa -hanke
Kotouttamistoiminta	Johtava sosiaalityöntekijä Jyri Mikkola ja erityissosiaalityöntekijä Päivi Talvinen, Turun kaupungin ulkomaalaistoimisto
Maahanmuuttajanäkökulma laajemmin kuin henkilökohtainen elämä	esim. tuntiopettaja Mohammad Badawieh, ohjaaja Sagal Ali Mohamud, yrityskoordinaattori Alas Ali; vastaava ohjaaja Nedad Jakupovic
Tilastotiedot	Suunnittelija Kimmo Lemmetyinen, Turun kaupunki
Järjestöyhteistyö	Selvityshenkilö Hannele Lautiola, SKR; Olga Silfver, Helsingin kaupunki
Nuorten tilanne	Turun iltalukion opettajat etenkin Elina Tornberg; kaupungin opetusviraston suunnittelija Anu-Mari Janhonen; Ehjä ry; Tatu Iisakkila Turun ensi- ja turvakoti ry
Lastenhoito	Palvelualueen päällikkö Kirsti Yrttiaho ja lastenhoitaja Helena Korpi, Varhaiskasvatus, Turun kaupunki
Hankinta-asiat	Hankinta- ja logistiikkakeskus, etenkin Mia Koljonen, Turun kaupunki

Sisällys:

- 1. Osallisena Suomessa – Turun hankkeen taustaa**
- 2. Lähtötilanne ja kehittämistarpeet**
- 3. Kehittämisprosessi ja projektin tulokset**
 - a. Yhteishankinta: Nuorten luku- ja kirjoitustaidottomien työvoimapolitiittiset koulutukset
 - b. Kahden eri koulutusjärjestelmän yhteensovittamisen ongelmatiikka
 - c. Peruskoulutodistusta vailla olevien nuorten asiakasprosessi – nykytilanne ja ehdotus koulutuspoluksi
 - d. Kaupungin vastuulla olevien aikuisten kotoutumiskoulutukset
 - e. Kaupungin vastuulla olevien aikuisten asiakasprosessi
 - f. Koulutusohjaukseen liittyvä ohjauspysäkki-kokeilu
 - g. Kotoutumiskoulutuksen laatukriteerit
 - h. Täydennyskoulutukset suomen kielen opettajille ja muille toimijoille
 - i. Suomi tutuksi – palvelut kotoutumista tukevana palveluna
 - j. Toiminnalliset menetelmät ja pedagogiikan kehittäminen kotoutumiskoulutuksissa
 - k. Järjestöyhteistyö ja järjestöjen toteuttamat ostopalvelut
 - l. Alkuinformaatio maahanmuuton alkuvaiheessa
 - m. Alkuinformaatio kotoutumiskoulutuksen alussa
- 4. Arvio projektista**
- 5. Kehittämissuositukset**
- 6. Projektin rahoitus**
- 7. Projektin tuottamat materiaalit, julkaisut ja koosteet**
- 8. Yhteenvetoa - hankkeen tulokset lyhyesti**

1. Osallisena Suomessa – Turun hankkeen taustaa

Syyskuun alussa 2011 astui voimaan uudistettu Laki kotoutumisen edistämisestä (30.12.2010/1386). Lain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on tukea ja edistää maahanmuuttajan kotoutumista ja mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. Lain 3 §:ssä *kotoutuminen* määritellään seuraavasti ”maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen”. *Kotouttamisella* taas tarkoitetaan viranomaisten toimenpiteitä kotoutumisen edistämiseksi ”kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla. Laissa *maahanmuuttajalla* tarkoitetaan” Suomeen muuttanutta henkilöä, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty oleskelukortti”.¹

1999 tuli voimaan ensimmäinen laki kotoutumisen edistämisestä ja sanaa ”kotouttaminen” alettiin käyttää yleisemmin. Sana on käänös kansainvälisestä integraatio –termistä.

Suomessa aiemmin 1980-luvulta alkaen toteutettu kotouttamistyö oli lähinnä pakolaisten vastaanottoa ja toiminta kiinnittyi kuntien sosiaali- ja terveystalouteihin. Ensimmäisen kotouttamislain 1999 jälkeen maahanmuutto Suomeen on lisääntynyt ja monipuolistunut.

Tällä hetkellä Suomeen muutetaan yleisemmin perhesiteen, työn tai opiskelun vuoksi. Humanitaarisen maahanmuuton (sis. kiintiöpakolaiset ja turvapaikanhakijat joille myönnetty oleskelulupa) suhteellinen osuus kaikesta maahanmuutosta on pienentynyt.² 2011 uudistuneessa laissa tämä muuttunut todellisuus on otettu huomioon. Periaatteessa kaikki Suomeen muuttavat kuuluvat lain piiriin.

Vuonna 2011 uudistuneen kotouttamislain 9. luvussa mainitaan Osallisena Suomessa – kokeilusta vuosina 2011-2013. Valtakunnallisesti hankkeeseen oli rahoitusta noin 9 miljoonaa euroa. Osahankkeita toimi 10 eri puolilla Suomea, kaikki sisällöltään, tavoitteiltaan ja laajuudeltaan erilaisia. Osallisena Suomessa –hankkeiden rahoittajia olivat Sisäasiainministeriö (2011) / Työ- ja elinkeinoministeriö (2012-2013), Opetus- ja kulttuuriministeriö, Suomen Kulttuurirahasto, Svenska Kulturfonden ja Suomen Kuntaliitto. Kotouttamisasiat siirtyivät vuoden 2012 alusta sisäasiainministeriöstä työ- ja elinkeinoministeriöön. Valtakunnallisen hankkeen projektipäällikkö työskenteli em. ministeriöissä.³

Muista projekteista poikkeavaksi hankkeen teki se, että kyseessä oli lainsäädäntöhanke. Hankkeella oli paitsi kunnallisen tason tavoitteita, myös valtakunnallisia tavoitteita. Samanaikaisesti hankkeessa kehitettiin käytännön toimintaa kuntatasolla ja pyrittiin antamaan eväitä lainsäädännöllisiin muutoksiin. Mielenkiintoista ja samalla haasteellista oli käytännön asiakastyötä (esim. suomen kielen opettajat ja TE-toimiston henkilökunta) tekevien, kaupunki- ja aluetason sekä ministeriötason välisenä linkkinä toimiminen. Hanke oli kotoutumiskoulutuksen kehittämishanke. Kotouttaminen ja kotoutumiskoulutus sekä ohjaaminen on kui-

¹ www.finlex.fi / Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386

² www.migri.fi /pikalinkit / tilastot

³ www.tem.fi /osallisenasuomessa

OSALLISENA SUOMESSA – TURUN HANKKEEN 2011 - 2013 LOPPURAPORTTI, ELINA MÄNTYLÄ

tenkin hyvin moniammatillista. Tästä johtuen oppilaitosten ulkopuolisia sidos- ja yhteistyöta-hoja oli hankkeessa runsaasti.

Osallisena Suomessa – Turun hanke toimi kaupungin konsernihallinnossa (vuoden 2012 loppuun asti nimellä keskushallinto). Turun hanke oli pääkaupunkiseudun hankkeen jälkeen toiseksi suurin noin miljoonaa euron kokonaisrahoituksella.

Turun kaupunginhallitus päätti 8.11.2010 (§ 585) että Varsinais-Suomen ELY-keskukselle voidaan jättää hankehakemus valtakunnallisesta Osallisena Suomessa -kokeilusta 15.11.2010 mennessä ja että palvelutoimen apulaiskaupunginjohtaja Maija Kyttä oikeutetaan valmistelemaan ja allekirjoittamaan hankehakemus.

Sisäasiainministeriö päätti 1.2.2011 (SM Dno/2010/2088) Osallisena Suomessa -kokeiluun osallistuvista hankkeista ja hankkeille vuosille 2011–2013 myönnettävistä määrärahoista. Tu-run Osallisena Suomessa hanke hyväksyttiin yhdeksi kymmenestä mukaan otetusta hank-keesta. Turun hankkeelle myönnettiin määrärahaa yhteensä 875.000 euroa vuosille 2011 - 2013. Summaan sisältyi työ- ja elinkeinoministeriön Varsinais-Suomen ELY-keskukselle Osallisena Suomessa hankkeeseen myöntämä työvoimapolitiittisten toimenpiteiden momentin 32.20.51 rahoitusta.

Kaupunginhallitus päätti 21.2.2011 (§ 88) kaupungin sitoutumisesta hankkeeseen ehdolla, että sisäasiainministeriö hyväksyy määrärahan ehtona olevat talous- ja toimintasuunnitelmat. Lisäksi kaupunginhallitus päätti oikeuttaa palvelutoimen apulaiskaupunginjohtajan asetta-maan hankkeen sekä hyväksymään hankkeen käynnistämiseksi ja toteuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet ja solmimaan tarvittavat sopimukset Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ja mah-dollisten muiden yhteystahojen kanssa. Lisäksi kaupunginhallitus päätti että hankkeeseen voidaan palkata keskushallintoon päätöksenteontuen vastuualueelle työsuhteeseen projektikoordinaattori ja pedagoginen koordinaattori ajalle 1.4.2011 - 30.6.2013.

Palvelutoimen apulaiskaupunginjohtaja Maija Kytän hankkeen asettamista koskeva päätös-pöytäkirja (§ 22) esitettiin kaupunginhallitukselle 11.4.2011 (§ 181).

Hankehakemuksessa hanke suunniteltiin kolmevuotiseksi ja rahoitusta anottiin sisäministeri-öltä noin 1,7 miljoonaa euroa. Turun hankkeen kokonaiskesto oli käytännössä noin kaksi vuotta ja myönnetty rahoitus 875 000 euroa. Hankkeisiin toivottiin sisältyvän omarahoit-usosuutta. Turun kaupungin omaa rahoitusta oli lisäksi käytettävissä noin 125 000 euroa. Turun oma panostus sisälsi mm. pedagogisen koordinaattorin palkkakustannukset, koto-ohjaajien työpanosta sekä työtiloja ja -välineitä.

Hankkeen omistajana toimi palvelutoimen apulaiskaupunginjohtaja. Hankkeeseen palkattu projektikoordinaattori Elina Mäntylä vastasi hankkeen taloudesta ja hankkeen toiminnallisesta toteutumisesta sekä hallinnollisesta työstä. Projektikoordinaattori toimi projektin johtajana ja projektin valtakunnallisena ja alueellisena yhteyshenkilönä sekä projektin ohjausryhmän esittelijänä. Projektin opetuksen vastuuhenkilönä toimi hankkeen pedagoginen koordinaattori Riina Humalajoki.

Hanketta hallinnoitiin kaupungin konsernihallinnossa ja toteutettiin konsernihallinnon, sosiaa-litoimen, opetustoimen ja kulttuuritoimen poikkihallinnollisena yhteistyönä. Kaupungin ulko-puolisina yhteistyötahoina hankkeeseen osallistuivat mm Varsinais-Suomen ELY- keskus,

TE-toimisto, eräät oppilaitokset, maahanmuuttajajärjestöt sekä muutaman Turun seutukunnan kunnat.

Hankkeeseen asetettiin ohjausryhmä, joka toimi paikallistason asiantuntijaelimenä sekä toimijoita verkottavana tahona. Hankkeen asetti palvelutoimen apulaiskaupunginjohtaja. Ohjausryhmän kokoonpanoon kuuluivat edustajat konsernihallinnosta, Varsinais-Suomen ELY-keskuksesta, Turun TE-toimistosta, oppilaitoksista, maahanmuuttajajärjestöistä, sosiaali- ja terveys, opetus-, nuoriso- ja kulttuuritoimesta, TSeK:stä ja muista kunnista.

2. Lähtötilanne ja kehittämistarpeet

Muunkielisen väestön määrä on kasvanut Turussa nopeasti. Turussa on pääkaupunkiseudun jälkeen asukasmäärältään suhteutettuna maan suurin maahanmuuttajaväestö. Hankkeen hakemusvaiheessa syksyllä 2010 muunkielisiä oli kaupungissa noin 13 300 eli noin 7,5 % väestöstä. Tällä prosenttiosuudella kaupunki sijoittui neljänneksi Helsingin, Vantaan ja Espoon jälkeen. Tampereella ja Oulussa vieraskielisiä oli selvästi vähemmän.⁴

Ulkomailta Turkuun muuttavien lisäksi kaupunkiin sekundaarimuuttaa etenkin Lähi-idästä peräisin olevaa pakolaistaustaista väestöä⁵. Hankkeen hakemusvaiheessa kaupungin suurimmat muunkielisten kieliryhmät olivat venäjä, arabia, kurdi, albania, viro ja somali. Muunkielisistä työttömänä on jopa neljäsosa. Turun vieraskielinen väestö on ikärakenteeltaan nuorta.

Muunkielinen väestö on sijoittunut kaupungin asuinalueille epätasaisesti. Muunkielisiä oli hankehakemuksen aikaan suhteellisesti ja absoluuttisesti eniten Itä-Turussa Varissuolla (n. 35 %), Lausteella (n. 26,8 %) ja Halisissa (n. 24,1 %). Varissuon koulun oppilaista muunkielisten osuus oli jopa noin 68 %.

Turun sosiaali- ja terveystoimen (nykyisen hyvinvointitoimialan) Alpo-hankekokonaisuuteen kuuluvassa Palo-hankkeessa (2008 - 2012) toimi Testori, joka kehitti ja toteutti oppimisvaikeuksien ja kielitaidon kartoitusta. Testorin työntekijöiden arvion mukaan TE-toimiston lähettämistä asiakkaista primaari- ja sekundaarilukutaidottomia oli 22 %, heikon koulutustausta omaavien tai terveydellisistä ongelmista tai oppimisvaikeuksista kärsivien osuus oli 38 % ja nopeasti ja normaalisti etenevien osuus 38 %.

Turkuun on tullut joka vuosi yläkouluikäisiä nuoria, joilla ei ole lainkaan tai vain hyvin vähän koulutusta. Useana hankehakemusta edeltävänä vuonna alaikäisten, ilman huoltajaa saapuneiden maahanmuuttajanuorten määrä kasvoi ja luku- ja kirjoitustaidottomien määrä lisääntyi. Heille ei ollut tarjolla pysyvää opetusta resurssien puutteen vuoksi.

Vuoden 2010 kesällä kaupunki kokeili suomen kielen koulutuksen yhteishankintaa ELY-keskuksen kanssa. Kilpailutuksen sisältö ja laatu kriteerit noudattelivat opetushallituksen suositusta. Kilpailutus koski suomen kielen alkeiskoulutusta ja oli suunnattu 15-24 -vuotiaille. Hankintaa valmisteltiin yhdessä ELY-keskuksen kanssa ja oppilaitoksilta hankittavan koulutuksen kilpailuttamisen kriteereihin lisättiin vaatimus siitä, että tietty osuus koulutuksesta on suunnattu kaupungin vastuulla oleville nuorille. Kilpailutuksessa ei saatu yhtään hyväksyttävää.

⁴ Liitteenä tilastotietoja sekä ennusteita tulevista maahanmuuttajamääristä.

⁵ Asia on todennettavissa esim. kaupungin ulkomaalaistoimiston asiakastilastoista, tilasto loppuraportin liitteenä. Samansuuntainen tulos myös v. 2006 Elina Mäntylän kaupungin sosiaalitoimelle tekemässä muuttoliikeselvityksessä.

vää tarjoutua. Kokeilu osoitti, että maahanmuuttajien erityisryhmille kohdennettua koulutusta ei järjestetä eivätkä koulutusmarkkinat näiltä osin toimi. Kokeilu toimi perusteena jatkosuunnitelmille yhteisen hankintaprosessin kehittämiseksi ELY-keskuksen kanssa.

Nuorten osalta ydinhaasteita ovat olleet seuraavat: Perusopetuksessa olevien vieraskielisten nuorten maahanmuuttajien moninaisuus, maahanmuuttajat, joilla ei ole perusopetuksen päättötodistusta tai joiden kielitaito ja/tai opiskeluvalmiudet ovat riittämättömiä jatko-opintoihin.

Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus toteutetaan joko työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena tai omaehtoisena koulutuksena. Työvoimapolitiittinen koulutus on kokopäiväistä ja siihen osallistuminen edellyttää TE-toimiston asiakkuutta, eikä näin ollen ole kaikkien maahanmuuttajaryhmien käytettävissä. Kaupungin vastuulla olevia ovat alle 17-vuotiaat, äitiys-, vanhempain- tai kotihoidontuella olevat sekä iäkkäät.

Hankehakemuksessa tuotiin esiin, että kotoutumiskoulutuksen sisällössä ja järjestämisessä ei oteta riittävästi huomioon maahanmuuttajien erilaisia taustoja (esim. erityistukea tarvitsevat, kuten kotiäidit, luku- ja kirjoitustaidottomat, oppimisvaikeuksista kärsivät, heikon koulutustaustan omaavat tai erinomaisen koulutustaidon omaavat, mutta suomen kieltä taitamattomat). Lisäksi maahanmuuttajat voivat joutua odottamaan koulutuksen alkua pitkäänkin maahantulon jälkeen, koska non-stop -tyyppistä koulutusta ei järjestetä. Koulutukset eivät myöskään aina etene riittävän johdonmukaisesti, jotta maahanmuuttaja saavuttaisi riittävän kielitaidon ja työllistyisi.

Hankehakemuksessa mainittiin myös maahanmuuttajakoulutuksen rahoitukseen liittyviä haasteita: Työvoimapolitiittisen koulutuksen rahoitus osoitetaan työ- ja elinkeinoministeriöstä ja omaehtoisena koulutuksena toteutetun koulutuksen määrärahat opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Oppilaitokset saavat omaehtoiseen koulutukseen valtionosuutta. Myös kuntien osallistuminen sen vastuulla olevien kohderyhmien kotouttamis- ja kielikoulutukseen on usein ollut satunnaista ja projektiluonteista. Opetusta toteuttavat useat eri tahot, joiden välillä ei ole ollut riittävästi yhteistyötä sen varmistamiseksi, että eri maahanmuuttajaryhmät saisivat tarvettaan vastaavaa koulutusta.

Turun hankkeen kohderyhmänä olivat erityistä tukea tarvitsevat maahanmuuttajat (polku 2) eli kotiäidit, vähäisen koulutustaustan omaavat henkilöt, luku- ja kirjoitustaidottomat, oppimisvaikeuksista kärsivät, iäkkäät ja muut erityistukea tarvitsevat sekä 15-24 –vuotiaat nuoret (polku 3). Käytännössä useimmat Turun hankkeen koulutuksiin osallistuneet olivat pakolaistaustaisia tai heidän puolisonaan saapuneita.

Turun hankkeen tavoitteita kunnan näkökulmasta olivat seuraavat:

1. Suomen kielen alkeisopetuksen järjestämisen selkiyttäminen yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa
2. Maahanmuuttajien kotouttamisen asiakasprosessin kehittäminen (kohderyhmä: kaupungin vastuulla olevat ja nuoret)
3. Asiakslähtöisyyden ja koulutuksen vaikuttavuuden lisääminen (opetuksen laadun ja joustavuuden parantaminen)
4. Suomen kielen opetuksen kustannustehokkuus
5. Yhteistyökäytäntöjen kehittäminen järjestöjen kanssa
6. Maahanmuuttajien hyvinvoinnin edistäminen saumattomilla palveluketjuilla hallintokuntarajat ylittävällä suunnittelulla sekä TE-toimiston ja oppilaitosten kanssa tehtävällä yhteistyöllä

7. Ohjauspysäkkitoiminnan kokeilu (koulutusohjaus etenkin maassaolon alkuvaiheessa)
8. Kehitetään rinnasteisen koulutuksen koordinoitua ja koulutuksen hankintaa siten, että tuottajat voivat erikoistua.

Valtakunnallisen kehittämistyön näkökulmasta tavoitteita olivat seuraavat:

- A. Lainsäädännöllisten muutostarpeiden esille nostaminen
- B. Kehitetään laatua, seurantaa, mittareita, arviointia
- C. Suomen kielen opetuksen ja hankintaprosessin mallin valtakunnallistaminen

3. Kehittämisprosessi ja projektin tulokset

3 a) Yhteishankinta: Nuorten luku- ja kirjoitustaidottomien työvoimapolitiittiset koulutukset (liittyy tavoitteisiin 1., 3 ja 4. sekä A. ja C.)

Osallisena Suomessa – Turun hankkeen yhtenä tavoitteena oli kokeilla yhteistä kotoutumiskoulutuksen hankintaa (kaupunki ja ELY-keskus). Myöhään (n. 15-16 –vuotiaina) Turkuun saapuneita luku- ja kirjoitustaidottomia perusopetusikäisiä nuoria on niin vähän (alle luokallinen), että kaupungilla ei ole ollut pysyvää koulutusta tälle kohderyhmälle⁶. Sen sijaan luku- ja kirjoitustaidottomat nuoret ovat olleet samoissa ryhmissä luku- ja kirjoitustaitoisten kanssa Turun iltalukion koulutuksissa. Varsinais-Suomen TE-toimistosta saadun tiedon mukaan 17-vuotta täyttäneet työttömäksi ilmoittautuneet voivat joutua odottamaan luku- ja kirjoitustaidon koulutusta jopa vuoden, koska tavallisesti koulutus alkaa vain kerran vuodessa⁷.

Nykyisessä järjestelmässä työtön TE-toimiston maahanmuuttaja-asiakas voi mennä omaehtoiseen koulutukseen ja hänelle voidaan TE-toimistossa tehdä rinnastuspäätös. Toisin päin asia ei onnistu: Muut kuin TE-toimiston työttömät työnhakijat eivät voi mennä työvoimapolitiittiseen koulutukseen. Turun hankkeessa tällaista oli kuitenkin mahdollista kokeilla. Hankkeen yhteishankintakokeilussa työvoimapolitiittiseen koulutukseen osallistui TE-toimistoon asiakas-kuntaan kuulumattomia alle 17-vuotiaita perusopetusikäisiä, joiden osalta hoidettiin erillinen sopimus ja erillinen laskutus oppilaitoksen ja kaupungin välillä.

Hankkimalla koulutusta yhdessä saadaan pienillekin kohderyhmille sopivaa koulutusta ja ryhmiin riittävästi opiskelijoita jotta koulutus voidaan käynnistää eivätkä odotusajat muodostu kohtuuttoman pitkiksi. Koulutus, johon osallistumismahdollisuus määräytyy asiakkaan tarpeiden eikä hallinnon luomien ikärajojen ja rahoituskanavien perusteella, on asiakaslähtöistä ja pitkällä tähtäimellä kustannustehokasta. Kun asiakas pääsee hänelle parhaiten soveltuvaan koulutukseen, hän myös oppii parhaiten, jolloin kurssien uusimistarve vähenee. Tästä on etua myös muille ryhmille: Kun luku- ja kirjoitustaidottomat ovat olleet pois luku- ja kirjoitustaitoisten ryhmästä hidastamasta opetusta, myös nämä jälkimmäiset ovat pystyneet etenemään paremmin.

Turun hanke ja Varsinais-Suomen ELY-keskus kilpailuttivat ja hankkivat yhteistyössä yhteensä neljä työvoimapolitiittista koulusta luku- ja kirjoitustaidottomille nuorille. Koulutusten pituus oli 200 opiskelijatyöpäivää/opiskelija eli noin 10 kuukautta.

⁶ Hankkeen luku- ja kirjoitustaidon koulutuksiin osallistui hyvin vähän 15- 16 –vuotiaita perusopetusikäisiä. Heitä on niin vähän, että n. 20-25 opiskelijan ryhmää ei ole pystytty muodostamaan. Tilanne tietenkin muuttuu kaiken aikaa.

⁷ TE-toimisto / Ruotsala 6/2013

Hankintaprosessi oli seuraava:

Tarjouspyynnön kirjoittaminen koulutusallitteineen

Hankintailmoitus eli em. tarjouspyyntö liitteineen Hilma- järjestelmään

Tarjousten vastaanotto

Tarjousten avaaminen (avauspöytäkirja)

Tarjousten vertailu (vertailupöytäkirja); Päätös hylätyistä ja hyväksytyistä ehdokkaista perusteluineen

Hankintapäätös

Sopimusten tekeminen osapuolten välillä

Julkisia hankintoja koskevan lain mukaan kansallisen kynnyksarvon (30 000 €) ylittävät julkiset hankintailmoitukset on toimitettava julkaistavaksi työ- ja elinkeinoministeriön määräämälle taholle⁸. Tarjouspyynnöt julkaistiin Hilmassa joka on ministeriön ylläpitämä maksuton, sähköinen ilmoituskanava, jossa hankintayksiköt ilmoittavat julkisista hankinnoistaan⁹. Tarjouspyyntö julkaistiin myös Varsinais-Suomen ELY-keskuksen internetsivuilla¹⁰.

Tarjouspyynnön arviointikriteerit olivat seuraavat: Toteutussuunnitelma, kotouttamislain 9. luvussa hankkeelle asetetut kriteerit, toimitusvarmuus, asiakastytyväisyys ja koulutuksen hinta¹¹. Koulutuksen hintaa painotettiin vain 20 %, kun se normaalisti ELY-keskuksen kilpailutuksissa on suurempi¹². Kotouttamislain pohjalta kriteerejä olivat asiakaslähtöisyys, uudet mallit antaa opetusta, innovatiiviset toimintatavat, tarjoajan sitoumus tavoitteellisuuteen, jatkuvuuteen, suunnitelmallisuuteen ja laatuun, opettajien osaamisen kehittäminen liittyen luku- ja kirjoitustaidon opettamiseen sekä koulutuskokonaisuuksien selkeys ja tavoitteellisuus.

Primaariluku- ja kirjoitustaidottomien¹³ koulutuksesta saatiin kaksi tarjousta, joista toinen hylättiin koska se ei vastannut tarjouspyyntöä. Sekundaariluku- ja kirjoitustaidottomien¹⁴ koulutuksesta saatiin kolme tarjousta, joista yksi hylättiin koska se ei vastannut tarjouspyyntöä. Neljä näistä viidestä tarjouksesta saatiin yksityisiltä yrityksiltä ja kolmessa tapauksessa yrityksellä ei ollut pysyviä toimitiloja Turussa.¹⁵ Saatujen tarjousten vähäisyys liittyy arviomme mukaan luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen erityiseen vaativuuteen, pysyvien oppilaitosten tilanpuutteeseen sekä siihen, että luku- ja kirjoitustaidon koulutustarve ei edellytä suuren volyymin ”massatuotantoa” jolloin koulutusorganisaation erikoistuminen siihen ei olisi taloudellisesti mahdollista.

⁸ www.finlex.fi / Laki julkisista hankinnoista 30.3.2007/348

⁹ www.hankintailmoitukset.fi

¹⁰ www.ely-keskus.fi / Varsinais-Suomen ELY-keskus

¹¹ Tarjouspyyntöasiakirjat

¹² Ilmeisesti TEM:llä ei ole yhtä kaikkia ELY-keskuksia velvoittavaa tarjousten arviointikriteeristöä, vaan kriteeristöt poikkeavat ELY-keskuksittain jonkin verran.

¹³ Opetushallituksen määräyksessä ”Aikuisten maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2012” s. 10 primaarilukutaidoton määritellään seuraavasti: ”Primaarilukutaidottomilla on hyvin vähän tai ei lainkaan kokemusta opiskelusta ja koulunkäynnistä. Primaarilukutaidoton ei osaa lukea millään kielellä.”

¹⁴ Opetushallituksen määräyksessä ”Aikuisten maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2012” s. 10 sekundaarilukutaidoton määritellään seuraavasti: ”Sekundaarilukutaitoinen oppija osaa lukea muulla kuin latinalaisella kirjaimistolla. Sekundaarilukutaitoisten koulutusta voi vaihdella. Samoin lukutaito oppijan omalla äidinkielellä tai jollain muulla kielellä voi vaihdella mekaanisen ja funktionaalisen taidon välillä.”

¹⁵ Vastaanotetut tarjoukset

Hankitut koulutukset olivat seuraavat:

- Primaariluku- ja kirjoitustaidottomien koulutus 15-24 –vuotiaille nuorille, 12 opiskelijan ryhmä, 200 opiskelijatyöpäivää/opiskelija. Toteuttaja Turun kristillinen opisto
- Edellisen optiokoulutuksena (kohderyhmän muutoksella) toteutettiin semilukutaitoisten¹⁶ koulutus 15 - 24 –vuotiaille nuorille, 12 opiskelijan ryhmä, 200 opiskelijatyöpäivää/opiskelija. Toteuttaja Turun kristillinen opisto
- Kaksi sekundaarilukutaitoisten koulutusta 17-24 –vuotiaille nuorille, kumpikin 12 opiskelijan ryhmiä, 200 opiskelijatyöpäivää / opiskelija. Toteuttaja Kielimaa Oy

Sopimukset ym. tehtiin ELY-keskuksen lomakepohjille. Tarjousten avaaminen ym. tehtiin ELY-keskuksessa. Hankkeen pedagoginen koordinaattori käytännössä viilasi eri tekstejä prosessin eri vaiheissa ja hyväksytti ne sekä kaupungin lakimiehellä että ELY-keskuksen hankintoja tekevällä henkilöllä.

Primaarilukutaidottomien osalta tehtiin yksi yhteinen sopimus, jossa allekirjoittajina olivat kaupunki (hanke), ELY-keskus ja oppilaitos. Semilukutaitoisten 15-24 –vuotiaiden koulutuksen osalta kaupunki ja ELY-keskus tekivät erilliset sopimukset oppilaitoksen kanssa oman kohderyhmänsä osalta¹⁷. 15-16 –vuotiaiden eli perusopetusikäisten osalta Turun kristillinen opisto laskutti Turun kaupunkia / Osallisenä Suomessa –hanketta ja 17-vuotta täyttäneiden osalta normaaliin tapaan Varsinais-Suomen ELY-keskusta.

Kaksi ensimmäistä koulutusta järjesti Turun kristillinen opisto, jossa on hyvät tukipalvelut ja monipuolinen välineistö. Turun Kristillinen opisto on panostanut paljon luku- ja kirjoitustaidottomien kouluttamisen osaamiseen¹⁸. Koulutukset noudattivat suurin piirtein lukuvuosiryhmiä, eli koulutukset alkoivat elokuussa ja päättyivät touko-kesäkuussa.

Turun kristillisen opiston koulutuksissa opiskeltiin luku- ja kirjoitustaidon lisäksi opiskelutaitoja, kynäotetta ja hienomotoriikkaa, elämänhallinnallisia taitoja ja suomen kieltä. Luku- ja kirjoitustaidon opetusmenetelminä käytettiin sanojen kirjoittamista mallista, ääntämisharjoituksia, lukuharjoituksia, saneluita ja kirjoitustehtäviä. Kynäotetta ja hienomotoriikkaa harjoiteltiin paljon. Koulutus sisälsi mm. askartelua, käsitöitä, jumppa- ja laulutuokioita, metsä- ja kaupunkiretkiä, ruoanlaittoa, erilaisia pelejä. Sanaston oppiminen, kädentaidot, hienomotoriikka, hahmottaminen ja yhteiskunnan tuntemus olivat mahdollista yhdistää samoihin harjoituksiin. Myös musiikkiterapiaa kokeiltiin. Toiminnalliset menetelmät olivat kohderyhmälle toimivia, joskin aikaa vievä menetelmä. Puutteellisen koulutaustan vuoksi opiskelijoilta meni aikaa oppia miten opiskellaan koulussa ja harjoitellaan itsenäisesti kotona. Asioiden toistoja ja kertausta tarvittiin runsaasti.¹⁹ Hanke keräsi koulutuksista omakielistä palautetta ja myös opisto

¹⁶ Opetushallituksen määräyksessä ”Aikuisten maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2012” s. 10 semilukutaitoinen määritellään seuraavasti: ”Semilukutaitoinen on oppija, jolla on jonkin verran kirjallista taitoa latinalaisella kirjaimistolla. Semilukutaitoinen on mahdollisesti käynyt koulua muutaman vuoden tai oppinut lukutaitoa muulla tavoin joka kotimaassaan tai Suomessa. Lukutaito ei ole tällöin kuitenkaan riittävä tietoyhteiskunnan vaatimusten näkökulmasta, ja semilukutaitoisen opiskelutaidot voivat olla heikkoja koulunkäynnin puutteen vuoksi.”

¹⁷ 15-16 –vuotiaat ovat perusopetusikäisiä, 17-vuotta täyttäneet TE-hallinnon asiakkaita

¹⁸ Turun kristillinen opisto mm julkaisi Opetushallituksen tuella vuonna 2012 aikuisten luku- ja kirjoitustaidottomien opetukseen tarkoitettua oppikirjan ”Arjen Aakkoset”. (kts. www.tk-opisto.fi -> Hankkeet -> Oikeesti Aikuisten). Oppimateriaalia saa vapaasti ottaa käyttöön internetistä.

¹⁹ Turun kristillisen opiston koulutusvastaava Hanna Nurmi; koulutuksen loppuraportti; Nurmen power point –esitys hankkeen loppuseminaarissa

kerää koulutuksistaan systemaattisesti opiskelijapalautetta. Palautteet olivat kauttaaltaan erinomaisia.²⁰

Kielimaa Oy:n koulutusten loppuraportin mukaan innovatiivisina toimintatapoina olivat esitelmät, kuvien käyttö, lähiympäristössä ja kaupungin eri kohteissa sekä yrityksissä vierailut, pelit ja liikuntaharrasteet. 10-kuukautisen koulutuksen aikana oli yksi viikko lomaa. Opiskelijat tarvitsivat enemmän taukoja koulunkäyntiin. Etenkin nuorille on tärkeää, että heillä olisi samat loma-ajat kuin peruskoulussa tai ammatillisissa oppilaitoksissa, joissa monien ystävät opiskelevat. Ryhmässä oli paljon samaa äidinkieltä puhuvia, mikä johti oman äidinkielen käyttämiseen tunneilla.²¹

Kielimaa Oy:n toteuttamien koulutusten hankaluutena oli ainakin yritykseltä puuttuvat pysyvät toimitilat Turussa ja yleisemmin se, että tarjolla ei ole oppilaitosympäristöä. Opiskelua tuke-
massa ei siten ollut muuta pysyvää yhteisöä kuin omat luokkatoverit ja opettaja. Koulutustilat eivät muuten kuin oman luokan osalta edes muistuttaneet oppilaitosympäristöä. Konsulttiyritysten ongelmana lienee usein myös kiinnittymättömyys paikkakunnalle mikä näkyy verkostoitumattomuutena eri toimijoihin, mikä varmasti huono asia erityisesti luku- ja kirjoitustaidottomille nuorille, joista osa saattaa olla maassa ilman vanhempiaan. Sekä opiskelijat että heidän kanssaan tekemisissä olleet toimijat (esim. sosiaaliohjaaja) kritisoivat koulutuksen järjestelyjä. Opettajat pyrkivät tekemään parhaansa haastavassa ympäristössä.²²

Hankkeen työntekijöille usealta taholta tulleen tiedon mukaan nuoret kaipaavat pysyvää oppilaitosta johon kiinnittyä ja jossa on ikätovereita ja soveltuvia tukipalveluja. Luku- ja kirjoitustaidottomat nuoret lukeutuvat erityistä tukea tarvitseviin ryhmiin, jolloin pysyvä oppilaitosympäristö, kattavat tukitoimet kuten oppilaanohjaus ja henkilökunnan paikallistuntemus ovat tärkeitä. Opiskelijoiden kannalta olisi myös toivottavaa että koulutukset noudattaisivat samaa lukuvuosirytmää kuin peruskoulut ja ammatilliset oppilaitokset. Työvoimapoliittinen koulutus ei tätä rytmää noudata ja työvoimapoliittisen koulutuksen lomien (1 viikko lomaa / 6 kk koulutusta) ovat nuorille riittämättömiä.²³

Yhteishankinnan onnistuminen vaatii kaikilta osallistujilta vahvan tahtotilan sekä aikaa. On koordinoitava yhteen monia asioita: Ajankohta, toimintatavat, käytettävä lomakkeisto, tarjousten arviointikriteerit, lakimiesten hyväksyntä ja nimenkirjoitusoikeudellisten aikataulu. Hankintaprosessi oli työläs, koska yhteishankinta tässä asiassa oli uutta molemmille osapuolille. Lyhyellä tähtämellä - kun ottaa huomioon hankkeen pedagogisen koordinaattorin, kaupungin lakimiehen sekä ELY-keskuksen henkilöstön käyttämän työajan, hankinta ei ollut niin kustannustehokas kuin se olisi jos tällainen toiminta olisi aivan vakiintunutta jokapäiväistä toimintaa. Vakiintuneessa toiminnassa osapuolet olisivat tutumpia toisilleen, olisi valmiit, kaikkien tuntemat ja hyväksymät arviointikriteeristöt, lomakkeistot ja sopimus pohjat jo olemassa.

Prosessista opittiin ainakin se, että hankintaan pitää varata riittävästi aikaa ja hankintaprosessi pitää aloittaa hyvissä ajoin ennen aiotun koulutuksen aloittamista. Tarjouspyyntöasia-

²⁰ Projektikoordinaattorin organisoimat omakieliset palautekyselyt, joissa tulkit avustamassa. Lisäksi kristilliseltä opistolta toimitettu hankkeelle opiston tekemän palautekyselyn tulokset.

²¹ Kielimaa Oy:n opettajien hankkeelle toimittamat kurssiraportit

²² Projektikoordinaattorin vierailut Kielimaan Oy:n koulutuksissa; eri taholta ja suulliset palautteet koulutuksesta; opiskelijoiden antama koulutuspalautte

²³ Luku- ja kirjoitustaidottomien nuorten tarpeista hankkeelle on antanut palautetta mm. kaksi järjestöä, kaksi oppilaitosta, useita suomen kielen /luku- ja kirjoitustaidon opettajaa.

kirjojen tekemiseen, tarjousten vertailuun, hankintapäätösten tekemiseen sekä sopimusten kirjoittamiseen meni runsaasti aikaa, koska niiden tuli olla molempien organisaatioiden hyväksymiä.

Prosessissa opittiin myös palvelujen hankkimisen vaikeus – miten vaikeaa on verrata laatua. Hankkeen pedagoginen koordinaattori kehitti hankkeen aikana kotoutumiskoulutuksen laatu-kriteerit, joita mahdollisesti jossain yhteydessä voidaan hyödyntää valtakunnallisestikin, esimerkiksi jos työ- ja elinkeinoministeriö ohjeistaa yhtenäisesti ELY-keskuksia siinä miten kotoutumiskoulutusten hankinnan yhteydessä voitaisiin verrata laatua. Hankkeen koulutushankinnoissa tätä hankkeessa luotua laatu-kriteeristöä käytettiin vain osittain, koska koulutushankinta oli tehty jo ennen laatu-kriteerien luomista.

Prosessissa opittiin myös se, että luku- ja kirjoitustaidottomien osalta työvoimapolitiittinen koulutus ei ylipäätään ole välttämättä järkevää. Tällaiset nuoret ovat vielä hyvin kaukana työmarkkinoista. He tarvitsevat luku- ja kirjoitustaidon oppimisen jälkeen suomen kielen opintoja, peruskouluun valmentavia opintoja, peruskouluopintoja, ammattiin valmentavia opintoja ja ammatillisia opintoja tai lukiokoulutuksen. Vuoden 2014 syksystä alkaen uutena koulutusmuotona tulee olemaan lukioon valmentavat opinnot. Loogista olisi, että luku- ja kirjoitustaidon opetus ainakin nuorille toteutettaisiin pysyvissä oppilaitoksissa opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuuksilla. Useat luku- ja kirjoitustaidottomat tulevat levottomista sota- tai pakolaisleiriolosuhteista, ovat traumatisoituneita, ehkä Suomessa ilman vanhempia.

Kilpailuttamisprosessi itsessään maksaa siihen käytetyn työajan muodossa - se vaatii työpanosta niin ELY-keskukselta kuin oppilaitoksilta. Yhdellä oppilaitoksella kuluu useita päiviä tarjouksen tekemiseen ja ELY-keskuksilla paljon aikaa koulutushankintojen kilpailutuksiin. Tämän prosessin kulut pitäisi ottaa huomioon. Palveluhankinta on erityisen vaikeaa jos halutaan vertailla laatua. Hankinnoissa tavarahankinta lienee yksinkertaisempaa kuin palveluhankinta. Koulutusten jatkuvuuden epävarmuuden vuoksi suomi toisena kielenä –opettajien kanssa saatetaan solmia usein määräaikaista työsuhteita. Hankintalaki soveltuu hankkeen kokemuksen perusteella paremmin kertaluontoiseen hankintaan. Ainakaan pääkaupunkiseudulla ja Turussa kotoutumiskoulutusten tarvetta ei enää voi pitää väliaikaisena. Hankeen käsityksen mukaan luku- ja kirjoitustaidon koulutustarve Turussa on jatkuva, vaikkakin kyse on pienistä asiakasmääristä. Tärkeitä ovat nopea koulutukseen pääsy ja toisaalta sama lukuvuosirytmä kuin peruskouluissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa, hyvä pedagoginen osaaminen, pysyvä oppilaitosympäristö, kattavat tukitoimet kuten oppilaanohjaus ja henkilökunnan paikallistuntemus.

Mahdollisesta yhteishankinnasta jatkossa ei hankkeen aikana pystytty sopimaan. Yhteishankinnan vaihtoehtona luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen tarjoamiseksi nuorille 15 – 24 – vuotiaille voisi olla esimerkiksi työväenopiston koulutus nuorille vapaan sivistystyön puitteissa tai iltalukion toteuttama koulutus (tai hankkimalla esimerkiksi Turun kristillisestä opistosta) johon TE-toimiston rinnastuspäätöksellä voisi osallistua myös TE-toimiston asiakkaita.

3 b) Kahden eri koulutusjärjestelmän yhteensovittamisen ongelmatiikka (liittyy tavoitt. 1.)

Hankesuunnitelman mukaan yhtenä tavoitteena oli suomen kielen alkeisopetuksen järjestämisen selkiyttäminen yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa sekä opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) ja työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) rahoittamien kotoutumiskoulutusten koordinointi. Tämä asia on hankkeessa vasta alkuvaiheessa. Hankkeen aikana tapahtui sekä

ELY-keskuksessa että hankkeessa ja Turun kaupungilla henkilöstövaihdoksia eikä siten toimivaa foorumia tälle asialle ollut. Koordinointia tulee tapahtua myös em kahden ministeriön välillä. Ramboll Management Oy:n hankkeelle tekemässä toisessa väliraportissa 31.5.2013 esitetään kolmea vaihtoehtoa kotoutumiskoulutuksen järjestämiseksi tulevaisuudessa: ”Kaksi virtaa”, ”tiimalasi” ja ”oppilaitosten imu”. Kaksi virtaa vastaisi kutakuinkin nykyistä järjestelmää paranneltuna. Rambollin loppuraportissa syksyllä 2013 tullaan esittämään lisäksi näiden vaihtoehtojen kustannusvaikutuksia.²⁴ Työtä kaupungissa tulee jatkaa etenkin sen jälkeen kun valtakunnallisista linjauksista on saatu lisätietoa.

Suurimmat alkuvaiheen suomen kielen kouluttajat aikuisille ovat Turun alueella ovat Turun AKK, Timali (Raisiossa) ja Turun kristillinen opisto jotka yhdessä toteuttavat noin 80 % (erittäin karkeasti arvioituna) kaikesta Turun maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksesta. Lisäksi koulutusta tarjoavat Turun suomenkielinen työväenopisto, Turun ammatti-instituutti, Paasikiviopisto ja Turun yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Brahea sekä vaihtelevasti muut oppilaitokset tai yksityiset koulutusalan yritykset. Lisäksi mm Turun iltalukio ja Turun kristillinen opisto tarjoavat nuorille suomen kielen koulutusta.²⁵

Kesäkuussa 2013 TE-toimistosta saadun tiedon mukaan heinä- ja elokuun kurssivalintojen jälkeen Turun seudun ”kotoutumiskurssijonoon” jää n. 80 TE-toimiston asiakasta. Lisäksi alkukartoitukseen pääsyä odottaa noin 100. Tilanne luonnollisesti elää koko ajan asiakkaiden muuttaessa paikkakunnalta toiselle, mennessä töihin tai esim. omaehtoiseen koulutukseen. Koulutukseen pääsyn odottamisaika vaihtelee huomattavasti, suurimmalla osalla odotusajan ollessa noin 3-6 kuukautta. Luku- ja kirjoitustaidon koulutusta voi joutua odottamaan kauemmin, jopa vuoden, koska kyseinen koulutus alkaa tavallisesti vain kerran vuodessa.²⁶ TE-toimiston URA-järjestelmässä koulutusta odottavien määriä on mahdollista jatkuvasti tarkkailla. Omaehtoista koulutusta järjestävät oppilaitokset sen sijaan voivat tietää vain omiin koulutuksiinsa hakeneiden ja valitsematta jääneiden määrän. Osittain kyse on samoista henkilöistä kuin TE-hallinnon kurssijonossa olevat eli tilastoinnissa on esim. ”kolmasosasieluja”, eikä täsmällistä koulutustarvetta tiedä kukaan.

Turun hankkeen järjestämissä kokouksissa kartoitettiin yhteen sovitettavia asioita sekä kahden eri rahoitusjärjestelmän eroja muutamissa oppilaitosten ja TE-hallinnon kanssa toteutetuissa kokoontumisissa. Kahden järjestelmän erot ja yhtäläisyydet sekä koordinoimattomuuden / koordinoinnin hyödyt ja haitat on kirjattu matriisiin muotoon. Kokoukset osallistujat toteivat, että maakuntaliiton maakunnallisen yhteistyöryhmän (MYR) koulutusjaosto tai ELY-keskus olisivat luontevin taho hoitamaan ylätason koordinointia.²⁷ Turun kaupunki ei välttämättä ole luontevin koordinoija, koska valtaosa kotoutumiskoulutuksista on muita kuin kaupungin järjestämiä.

Kahden koulutusjärjestelmän välillä on runsaasti eroja: taustalla oleva lainsäädäntö, rahoitus ja hankintamenettely, koulutusten rytmi, koulutusten suunnittelun / hankinnan aikataulu, kohderyhmä, asiakkaiden ohjautuminen, asiakastietojen siirtyminen, koulutusten lähtötaso ja tavoitteet. Osa asioista on korkealla johtajatasolla (tai valtakunnallisesti) hoidettavia, osa taas

²⁴ Ramboll Management Oy: Osallisena Suomessa –hankkeen selvitys- ja arviointipalvelu. Toinen väliraportti 31.5.2013

²⁵ Opiskelijatyöpäivät 2012 noin: Timali + Turun AKK yht. 72 000 opiskelijatyöpäivää, Turun kristillinen opisto 35 000 otp, Turun ammatti-instituutti 12 000 -15 000 otp, työväenopisto 10 000 otp, Paasikiviopisto n. 1 000 otp. Yht. n. 131 500 otp, joista kolme ensin mainittua oppilaitosta toteuttaa n. 81 %.

²⁶ Sähköposti TE-toimisto / Ruotsala; työhallinnon URA-järjestelmä 6/2013

²⁷ Matriisit kerätty hankkeen järjestämissä kokouksissa 2012 ja 2013. Läsnä oppilaitosten ja kaupungin sekä TE-hallinnon edustajia.

sellaisia jotka vaikuttavat asiakastyötä (työvoimaneuvoja, opinto-ohjaaja, sosiaalityöntekijä, suomen kielen opettaja) tekevien työhön.

Kaksi eri järjestelmää poikkeavat toisistaan taustalla olevan lainsäädännön suhteen. OKM-rahoitteista vapaata sivistystyötä säätelee laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632 ja valtionavustuslaki 27.7.2001/688 ja TEM-rahoitteisia työvoimapolitiittisia koulutuksia laki kotoutumisen edistämisestä (30.12.2010/1386), laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 28.12.2012/916, laki julkisista hankinnoista 30.3.2007/348 sekä TEM:n ohje työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta ja siihen hakeutuville ja osallistuville maksettavista etuuksista TEM/1453/07.02.02/2010. Vapaan sivistystyön oppilaitokset toimivat järjestämisluvan / valtionosuuksien puitteissa ja ELY-keskus kilpailuttaa koulutuksia TEM:stä myönnettyjen työvoimapolitiittisiin koulutuksiin osoitetun rahoituksen raameissa.

Koulutusten suunnittelu ja hankinta aloitetaan eri rytmeissä: Turun kristillinen opisto aloittaa syksyisin käynnistyvien koulutuksien alustavan suunnittelun/budjetoinnin edellisen vuoden kesällä, Paasikiviopisto myöhemmin loppuvuodesta. ELY-keskuksen kilpailutuksia toteutetaan syksyisin, jolloin hankintapäätöksiä voitaisiin tehdä talvella jolloin rahoitus alkavalle vuodelle on varmistunut.²⁸ Työvoimapolitiittisten koulutusten kapasiteettihankinnat ja optiot mahdollistavat uusien koulutusten aloittamisen joustavasti. Toisaalta ennakoitavuus ja pitkäjänteinen asiakasohjaus kärsivät tästä. OKM-rahoitteiset pitkät koulutukset noudattavat lukukausi/lukuvuosiajattelua. Työvoimapolitiittisissa koulutuksissa on sisäännotot neljä kertaa vuodessa.

TEM-rahoitteisiin työvoimapolitiittisiin koulutuksiin voi ohjautua vain TE-toimiston asiakkaat TE-toimiston kautta. Omaehtoisii²⁹ koulutuksiin ohjaututaan monia reittejä: viranomaisen ohjaamana, itsenäisesti hakeutumalla tai edellisen oppilaitoksen ohjaamana.

Tiedonsiirrossa ja alkukartoituksessa ei kaikki toimi optimaalisella tavalla: Kaupungin vastuulla olevia asiakkaita ei ohjautu alkukartoitukseen, TE-hallinnon asiakkaat ohjautuvat alkukartoitukseen hyvin, mutta kartoitus on suppeampaa kuin Alpo-hankkeisiin kuuluvassa Testori-hankkeessa kehitetty. Em alkukartoitukset toteutetaan tällä hetkellä kahdessa eri organisaatiossa. Asiakastiedot eivät välity tehokkaasti kurssilta seuraavalle kurssille, jos kurssit eri oppilaitoksissa. Kotouttamissuunnitelmat eivät välity oppilaitoksiin.

Koordinoimattomuuden haittoina pidetään seuraavia: Ei ole tarpeeksi tietoa asiakastarpeista, oikeat ihmiset eivät löydä oikeisiin koulutuksiin, neuvontaa ja tiedottamista ei ole keskitetty tai koordinoitu, tarve yhtenäistää ja kehittää myös neuvoo antavien tahojen osaamista ja tietopohjaa, tarjonta ei välttämättä vastaa kysyntää ts. vaikea ennakoida opiskelijamääriä, työvoimapolitiittisen koulutusjärjestelmän lyhytjänteisyys hankintamenettelyn vuoksi aiheuttaa vaikeutta opiskelijaohjauksessa, koulutuksen järjestäjien resurssien puute kehittämiseen, esim. tilojen, opetuksen, tarjonnan suhteen, koulutuspolkujen pitkittyminen kun ei koordinoita, epäily tuottaako kilpailutus niitä hyötyjä (kustannustehokkuus ja laatu) joita tavoitellaan, sillä itse kilpailutus on raskas kaikille osapuolille, hintakilpailu ja työn myyminen kannattamattomasti, koulutusmuodot ja rahoitusmuodot aiheuttavat epäarvoisuutta koulutuksen tarjoajille.

²⁸ Koulutusten koordinointiin liittyvä kokous 4/2013

²⁹ ennen omaehtoisista koulutuksista käytettiin nimitystä ”rinnasteinen koulutus” TE-toimistossa tehtävän rinnastuspäätöksen vuoksi

Koordinoinnista arvioidaan koituvan seuraavat hyödyt: Asiakasnäkökulman vahvistuminen: helpompi hakeutua koulutukseen, yhtenäisempi neuvonta, hakumenettelyn helpottuminen, sähköisen asioinnin helpottuminen yhtenäisillä järjestelmillä, opiskelijamäärien ennakoiminen, opetustarjonnan suhteuttaminen kysyntään, oikeiden ihmisten saaminen oikeille kursseille eri palvelutarjoajien välillä sekä muiden edellä mainittujen miinusten väheneminen.

Koordinoinnin mahdollisiksi haitoiksi arvioidaan seuraavat: Vaihtoehtojen väheneminen, monopoliaseman vaikutus hintaan ja laatuun pitkällä tähtäimellä, byrokraattisuus ja hallinnollisen taakan kasvu ja hitaus sekä koulutustarpeiden väärin ennalta arvioiminen.

Alueellisesti / paikallisesti pystytään vaikuttamaan vain osaan asioista. Kokouksissa tuli esille seuraavat: Koulutuskalenterin luominen (ominaisuudet: päivittäin päivitettävissä, sähköinen, kaikkien käytössä); koulutustarjonnan tiedoksi antaminen ja ennakoiminen, keskitetty tiedotus koulutuspaikkojen vapautumisesta; organisaatioiden käytäntöjen yhtenäistäminen esim. modulointierot ja kestot yhteismitallisiksi huomioiden henkilökohtaistaminen, kesäajan hyödyntäminen (vanhanaikaisen lukukausiajattelun kyseenalaistaminen).

Valtion tasolla koordinoitaviksi asioiksi todettiin kokouksissa seuraavat: Kilpailutuslainsäädäntö ja muu lainsäädäntö, valtion budjettiratkaisut, seudulliset jakopäätökset, suomen kielen opettajien työehtosopimukset, maahanmuuttajaryhmien määrien vaihtelun huomioon ottaminen, esim. työperäiset, opiskelijoiden lisääntyminen, työelämässä jo pidempään olleet mutta työttömäksi jääneet, jotka eivät omaa riittävää suomen kielen taitoa ja luku- ja kirjoitustaidottomien koulutustarpeen huomioiminen (OPH:n uusissa määräyksissä mainittu uusi ryhmä ”semilukutaitoiset” lisännevät luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen tarvetta³⁰), lisäksi koulutusten säädökset esim. koulutukseen osallistumismahdollisuuksien osalta³¹.

3 c) Peruskoulutodistusta vailla olevien nuorten asiakasprosessi – nykytilanne ja ehdotus koulutuspoluksi (liittyy tavoitteisiin 2. ja 3. ja A.)

Turkuun saapuu jatkuvasti yläkouluikäisiä tai perusopetuksen ylittäneitä nuoria³², joilla on peruskouluopinnot suorittamatta. Hankalaksi noin 15-20 –vuoden iässä Suomeen muuttamisen tekee se, että tämän ikäiset eivät enää ehdi normaaliin peruskouluputkeen. Suomeen saapuneiden nuorten kirjo on valtava. Oman äidinkielen osaamisen taso, koulunkäyntitaidot, oppimaan oppimisen taidot ja luku- ja kirjoitustaito vaihtelevat suuresti. Taidoiltaan osa on esikoulutasolla, osa lukiotasolla. Nuoret tulevat hyvin erilaisista kulttuurisista konteksteista.³³ Osa heistä on luku- ja kirjoitustaidottomia³⁴. Tällaisille nuorille Turun hankkeen rahoituksella toteutettiin aiemmin mainittua luku- ja kirjoitustaidon koulutusta. Hankesuunnitelmassa mainittuja muita palveluja nuorille (mm. harjoittelupaikat, pajatoiminta) ei hankkeessa toteutettu, mutta kaikkea hankesuunnitelmaan kir-

³⁰ Hankkeen työvoimapolitiittisissa semilukutaitoisten sekä primaariluku- ja sekundaariluku- ja kirjoitustaidottomien koulutuksessa on ollut pääasiassa somaleja ja Irakin kurdeja, työväenopiston kursseilla myös esim. darinkielisiä. Maahanmuuttoviraston tilaston mukaan vuoden 2012 turvapaikanhakijoiden TOP 10 -lähtömaat olivat Irak 39 %, Venäjä 11 %, Afganistan 10 %, Somalia 9 % ja Syyria 9 %. Näiden ryhmien hakijamäärien (Venäjää lukuun ottamatta) pysyessä samana/lisääntyessä voidaan karkeasti arvioida että luku- ja kirjoitustaidon koulutukselle on tarvetta jatkossakin.

³¹ Tällä hetkellä työtön voi mennä omaehtoiseen koulutukseen ja hänelle voidaan TE-toimistossa tehdä rinnastuspäätös. Muut kuin työttömät eivät voi kuitenkaan mennä työvoimapolitiittiseen koulutukseen.

³² Vuoden 2012 lopulla 25-29 –vuotiaiden ikäluokka oli suurin kaikista muunkielisistä ikäluokista Varsinais-Suomessa. Lemmetyinen / Turku

³³ mm. Turun iltalukion opettajien (Tornberg, Vaitinen, Alsi) tekemä ehdotus koulutuksiksi, 2013

³⁴ esim. Somaliassa aikuisikäisistä lukutaitoisia on n. 38 %. Ensiasteen koulutuksessa on noin 20 % lapsista. Santaharju /Migri. Irakilaisista lapsista viidesosa ei käy koulua, etenkin pakolaiset jäävät vaille koulutusta. Sandelin / Migri.

jattua ei voi pitää realistisenakaan koska hanke oli vuoden arvioitua lyhyempi ja rahoitusta n. 700 000 euroa anottua vähemmän.

Turun iltalukio ja Turun kristillinen opisto järjestävät nuorille n. 15-17-vuotiaille suomen kielen koulutusta ja perusopetuksen oppisisältöjä. Koulutuksista käytetään iltalukiassa nimityksiä ”VNO” (vieraskielisten nuorten opetus) ja ”Pojo” (maahanmuuttajien alkeisopetus, perusopetuksen johdanto-opinnot) sekä Turun kristillisessä opistossa ”Suoki” (suomen kielen linja) ja ”Peva” (maahanmuuttajien perusopetukseen valmistava opetus).³⁵ Näiden jälkeen nuoret periaatteessa etenevät peruskouluopintoihin iltalukioon tai Turun kristilliseen opistoon, ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen³⁶ ja ammatilliseen koulutukseen tai lukioon. Vuoden 2013 alusta lähtien jo 16-vuotiaana voi rekisteröityä TE-toimiston asiakkaaksi ja kotoutumissuunnitelmassa voidaan sopia hakeutumisesta omaehtoiseen koulutukseen³⁷. 17-vuotta täyttäneet voidaan ohjata myös työvoimapolitiittisiin koulutuksiin.

Kyvykkäät nuoret etenevät koulutuspolulla mutta osa heikolla koulunkäyntitaustalla olevista nuorista joutuu kierteeseen, jossa päätettäisiin koulutukset eivät vie häntä eteenpäin. Tapahuu jopa päinvastaista - ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen jälkeen varsinaiseen koulutukseen siirtyminen ei ole automaattista ja edessä saattaa olla siirtyminen peruskoulun päättötodistusta suorittamaan. Koulusta toiseen siirryttäessä nuoren pitää läpäistä koe, jolloin jokaisessa vaiheessa on vaara pudota koulutusten väliin. Ns. nivelvaiheen koulutusten osalta Turussa toimii nivelvaihetiimi ja sen ylläpitämä ”yhteishaku” nivelvaiheen koulutuksiin.³⁸ Valtiontasoinen yleinen yhteishaku muuttuu keväällä 2014. Tulevassa yhteishausa ovat mukana myös nivelvaiheen koulutukset.³⁹ Nuorten Ohjaamon ja Iltalukion käsityksen mukaan vailla alkeiskielikoulutuksia olevia nuoria on hyvin vähän. Suurempana ongelmana onkin nuorten pallottelu päätettäisistä koulutuksista toiseen eikä koulutuspolku välttämättä etene johdonmukaisesti.

Turun iltalukion maahanmuuttajien opettajat ovat Osallisena Suomessa –hankkeen tilaamana esittäneet ehdotuksen puutteellisella koulunkäyntitaustalla myöhään Suomeen tulleiden nuorten koulutuspoluksi. Esityksessä ei oteta kantaa koulutuksiin tarvittavaan rahoitukseen tai rahoittajaan, vaan ehdotus on tehty puhtaasti sen pohjalta minkälaiseksi he kokemuksena perusteella arvioivat asiakas- ja opettajanäkökulmasta katsottuna olevan hyvä koulutusjärjestelmä.⁴⁰ Ehdotus on seuraava:

- Luku- ja kirjoitustaidottomat: Turun seudulla tulisi olla pysyvä luku- ja kirjoitustaidottomien nuorten koulutusluku, joka toimii koko ajan non-stop –periaatteella. Koulutukseen voisivat hakeutua kaikki luku- ja kirjoitustaidottomat 16-vuotiaat tai vanhemmat. Ryhmän maksimikoko olisi n. 10. Opetus toimisi työparimenetelmällä⁴¹, koska oppiminen on eriaikaista.

³⁵ Opas ”Nivelvaiheen koulutukset Turussa ja muualla Varsinais-Suomessa 2013”

³⁶ mm. ammatilliseen koulutukseen valmentavat koulutukset ovat ns. nivelvaiheen koulutuksia, joista on koottu tieto vuosittain julkaistavassa oppaassa ”Nivelvaiheen koulutukset Turussa ja muualla Varsinais-Suomessa 2013”

³⁷ Marjo Länsipii / Turun TE-toimisto 8.5.2013: ” Vuoden 2013 alusta myös työtön 16-vuotias voi rekisteröityä TE-toimistossa työnhakijaksi. Hänellä ei ole oikeutta työttömyysturvaan, mutta mikäli on työtön vailla koulutus- tai työpaikkaa ja tarvitsee TE-toimiston palveluja, voi tulla asiakkuuden piiriin. Mikäli 16-vuotias työtön tulee pyytämään kotoutumissuunnitelmaa ja hänelle sellainen voidaan laatia, voi TE-toimisto yhdessä nuoren kanssa sopia hänen hakeutumisestaan ja osallistumisestaan hänelle sopivaan kotoutujan omaehtoiseen koulutukseen. Kun hän täyttää 17 vuotta, voi hänellä olla mahdollisuus kotoutumistukeen, kun palvelusta on sovittu kotoutumissuunnitelmassa ja nuori osallistuu koulutukseen sovitusti.”

³⁸ mm. Turun iltalukion opettajien (Tornberg, Vaitinen, Alsi) tekemä ehdotus koulutuksiksi, 2013

³⁹ Maahanmuuttajien nivelvaihe- ja tiedonsiirtotiimin kokouksen pöytäkirja 21.5.2013

⁴⁰ mm. Turun iltalukion opettajien (Tornberg, Vaitinen, Alsi) tekemä ehdotus koulutuksiksi, 2013

⁴¹ Hankkeessa on kokeiltu järjestöjen toteuttamia omakielisiä moduuleja, mm. somalin äidinkielen opetusta. Ulkomaalaistoitimiston koto-ohjaajien tavoin nuorilla voisi olla omakielisiä nuorten koto-ohjaajia.

Koulutus jatkuisi niin kauan että toimiva luku- ja kirjoitustaito on saavutettu. Sen jälkeen siirrytään alkeiskielikoulutukseen.

- Alkeiskielikoulutukseen tullessiin luku- ja kirjoitustaitoisina. Koulutus olisi joustavaa, ei aikaan sidottua, kesto noin 0,5 – 3 vuotta. Tavoitteena olisi kielitaidon taso A2.2.
- Perusopetukseen johtavat opinnot, joissa käytäisiin läpi käsitteitä ja sanastoa eri oppiaineisiin. Tällä hetkellä on olemassa Turun kristillisen opiston Peva ja Turun iltalukion Pojo, mutta tätä opetusta olisi hyvä olla lisää.
- Perusopetusta. Ehdotuksen mukaan perusopetus päiväopetuksena ja Turun kristilliseen opistoon myös kaksivuotinen peruskoululinja. Tällä hetkellä Turun iltalukiassa on peruskoululinja, joka on tarkoitettu perusopetuksen ylittäneille nuorille maahanmuuttajille, joilla on peruskouluopinnot suorittamatta. Perusopetus järjestetään kaksivuotisena⁴² iltaopetuksena⁴³ neljänä iltana viikossa. Luokkakoot ovat suuret. Iltapäinotteinen opiskelu ei edistä säännöllisen päivärhythmin ylläpitoa etenkin koska kyseessä ovat noin 20 ikävuo- den tienoilla olevat usein itsenäisesti asuvat nuoret, joilla ei ole heikon kielitaidon ja peruskoulun päättötodistuksen puuttumisen takia mahdollisuutta päästä töihin. Nuorilla saat- taan olla elämänhallinnan ongelmia. Ehdotuksessa esitetään että nuorille tarvitaan jatkos- sa myös päiväopetusta⁴⁴. Tällä hetkellä Turun kristillisellä opistolla on yksivuotinen perus- koululinja⁴⁵, mutta se on monille maahanmuuttajanuorille liian vaativa koska linjalla vaadi- taan samaa tasoa kuin suomalaisilta nuorilta. Ehdotuksessa esitetään, että tulevaisuu- dessa opistossa olisi myös kaksivuotinen peruskoululinja⁴⁶.
- Ammatillinen valmentava koulutus. Syksystä 2014 alkaen koulutusvalikoimassa on uute- na myös lukioon valmentava koulutus⁴⁷. Valmentavia koulutuksia ei usealta taholta tulleen palautteen mukaan ole riittävästi. Valmentavan koulutuksen jälkeen ei saisi tulla umpikuja vastaan.
- Lukio- tai ammatillinen koulutus äidinkielenään suomea puhuvien joukossa.

Valtion kotouttamisohjelmassa todetaan, että ”jokaisen oikeus perusopetukseen, mukaa luki- en luku- ja kirjoitustaidon opetus, tulee turvata lainsäädäntöä uudistamalla ja resursointia vahvistamalla... Maahanmuuttajalasten ja –nuorten suomen tai ruotsin kielen taidon kehitty- minen tulee turvata kaikilla koulutusasteilla niin, että jokaisen nuoren kielitaito on riittävä toi- sen asteen koulutukseen ja ylempiin opintoihin siirtymiseen sekä myöhemmin työelämän aloittamiseen.”⁴⁸ Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on tekeillä selvitys maahanmuuttajanuorten perusopetuksesta. Selvityksen on tarkoitus valmistua syksyllä 2013.⁴⁹

Loppuraportin kirjoittamisvaiheessa on käynnissä nuorisotakuu -ohjelma. Nuorisotakuuseen liit- tyä koulutustakuu: Jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan koulutuspaikka lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, oppisopimuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla ta-

⁴² Rehtori Erja Vihervaaran mukaan syksystä 2013 alkaen kolmivuotinen peruskoulu oppivelvollisuusiän ylittäneille.

⁴³ Opetuksen painottuminen iltaan johtunee resurssien vähydestä. 17 vuotta täyttäneiden perusopetuksen valtionosuus on pienempi kuin perusopetusikäisten.

⁴⁴ myös Turun perheryhmäkodin ohjaajan näkemys

⁴⁵ www.tk-opisto.fi

⁴⁶ mm. Turun iltalukion opettajien tekemä ehdotus koulutuksiksi; Turun kristillinen opisto on sidottu OKM:n myöntämään järjestyslupaan

⁴⁷ Lukioon valmentavaa koulutusta kokeiltiin pääkaupunkiseudun Osallisena Suomessa –hankkeessa, Vuosaaren lukiossa

⁴⁸ Valtion kotouttamisohjelma. Hallituksen painopisteet vuosille 2012-2015. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 27/2012, s.43.

⁴⁹ Osallisena Suomessa –hankkeen kehittämissyhmän kokous 11.6.2013. Selvityksen tekee Paula Kuusipalo.

voin.⁵⁰ Edellä kerrotun maahanmuuttajanuorten koulutuspolun alkupää edeltää nuorisotakuuseen liittyvää koulutustakuuta.

3 d) Kaupungin vastuulla olevien aikuisten kotoutumiskoulutukset (liittyy tavoitteisiin 2. ja 6.)

Hankkeen rahoituksella Turun suomenkielisen työväenopiston monikulttuurinen osasto Luuppi toteutti kaupungin vastuulla oleville henkilöille (pääasiassa ns. ”kotiäitejä” eli äitiyslomalla, vanhempainvapaalla tai kotihoidontuella olevia) yhteensä 8 kpl lukuvuoden mittaista koulutusryhmää, joista kussakin oli käytettävissä 15 opiskelijapaikkaa. Suomen kielen koulutusten lisäksi oli tarjolla luku- ja kirjoitustaidon koulutusta. Koulutukset toteutettiin osaikaisena aamupäivisin. Iltapäivisin oli tarjolla ATK-, käsityö- ja liikuntaryhmiä. Työväenopisto järjesti suomen kielen opettajat, tilat ja koulutusten hallinnon ja siitä tiedottamisen⁵¹.

Kaupungin sosiaali- ja terveystoimen (vuoden 2013 alusta lähtien hyvinvointitoimiala) ulkomaalaistoimisto ja sen kotouttamisohjaajilla oli iso rooli koulutuksissa. Kotouttamisohjaajat toimivat koulutuksessa yhteistyössä opettajan kanssa sisällön toteuttajina ja tukena kehittämisessä. Kotouttamisohjaajien avulla opetusta oli mahdollista eriyttää. Kotouttamisohjaajat ovat maahanmuuttajataustaisia, joten heillä on henkilökohtaista kokemusta vieraassa maassa asumisesta ja ainakin yksi tukikieli, jota he saattoivat käyttää opiskelijoiden kanssa kommunikoinnissa hyödykseen.⁵² Ohjaajat suunnittelivat tiiminä erilaisia tapahtumia ja retkiä opiskelijoille. Näiden tapahtumien tarkoituksena oli opiskelijoiden entistä parempi kotoutuminen. Ohjaajat olivat myös yhteydessä opiskelijoihin, mikäli heidän elämäntilanteissa tapahtui muutoksia tai poissaoloja oli paljon. Pääosa asiakkaista ohjautui koulutuksiin ulkomaalaistoimiston kautta, mutta jonkin verran myös alueellisista sosiaalitoimistoista sekä muuta reittiä. Koto-toiminta toteuttaa työväenopistolla toimintaa (kuten numeropaja) joihin kotoutumiskoulutuksessa olevat kotiäidit ja muut koto-toiminnan asiakkaat voivat osallistua. Koulutuksissa oli mukana satunnaisesti myös harjoittelijoita.

Akateemiset naiset ry:n Luetaan yhdessä –verkoston vapaaehtoiset toimivat apuopettajina. Etenkin pienemmän ryhmän tai yksittäisen opiskelijan tukemisessa sekä keskusteluharjoituksissa ja eriyttämisessä vapaaehtoiset olivat suurena apuna.

Turun kaupungin opetus- ja kasvatustoimen varhaiskasvatus tuotti koulutuksen aikana lastenhoitopalveluja. Lastenhoitopalveluja hankittiin lisäksi kilpailuttamalla myös Varsinais-Suomen monikulttuuristen yhdistysten liitto Sondip ry:ltä. Lastenhoito tapahtui opetusluokkien vieressä sijainneessa lastenhoituhuoneessa. Lastenhoitajien määrän mitoitus (juridisesti ja käytännön elämässä) on haasteellista. Sosiaali- ja terveysministeriöstä saadun tiedon mukaan mitoituksessa ei tarvitse noudattaa päiväkotien mitoitusta mutta se on suuntaa antava suositus ja lastenhoidossa kyse kerhotoiminnan luonteisesta toiminnasta⁵³. Liian vähäinen lastenhoitajien määrä on kuitenkin lasten näkökulmasta turvallisuus- ja viihtyvyysongelma, lastenhoitajien näkökulmasta työn kuormittavuutta lisäävä ja työhyvinvointia vähentävä tekijä, opettajien ja koto-ohjaajien näkökulmasta kouluttamistyötä häiritsevä tekijä, äidin näkö-

⁵⁰ www.nuorisotakuu.fi ”Nuorisotakuulla tarkoitetaan: Jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, työkokeilu- opiskelu, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. Nuorisotakuuseen liittyy koulutustakuu: Jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan koulutuspaikka lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, oppisopimuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin.”

⁵¹ Luupin internetisivuilla www.luuppi.eu julkaistaan opetusohjelmat

⁵² erityissosiaalityöntekijä Päivi Talvisen parityömalli

⁵³ projektikoordinaattorin yhteydenotto STM:ään

kulmasta koulutuksen keskeyttämisiä ja motivoimattomuutta lisäävä tekijä sekä opiskeluun keskittymistä haittaava tekijä. Viime kädessä äidit olivat vastuussa omista lapsistaan. Liian suuri lastenhoitajien määrä taas olisi kustannusongelma kaupungille.

Kaupungin vastuulla olevien henkilöiden kotoutumiskoulutuksen järjestäminen ei ole kovin yksinkertaista. Kaupungin kielelliseen alkukartoitukseen on ohjautunut vain yksittäisiä kaupungin vastuulla olevia asiakkaita. Palvelu olisi tarjolla työväenopiston tiloissa. Pienet lapset sairastelevat paljon ja siksi koulutuksessa on runsaasti poissaoloja. Hoidettavien lasten määrä vaihtelee päivittäin jolloin sopivaa lastenhoitajaresurssia on vaikea mitoittaa. Koulutuksen toteuttamista edistävinä tekijöinä olivat omakieliset kotouttamisohjaajat ja työväenopiston hyvä sijainti - opistoon pääsi yhdellä bussilla Varissuolta, jossa muun kuin suomen- tai ruotsinkielisiä on jo noin 40 % asukkaista⁵⁴.

Koulutukseen osallistuneet henkilöt olivat taustaltaan hyvin heterogeenisiä. Ääripäissään osa oli luku- ja kirjoitustaidottomia usean lapsen äitejä joille kotiäitiys on pitkäaikainen olotila, osalla taas saattoi olla akateeminen koulutus kotimaasta ja lyhyen kotiäitiyden jälkeen he pyrkivät työmarkkinoille. Ainoa heitä yhdistävä asia oli senhetkinen kotiäitiys⁵⁵.

Opetushallitus uudisti maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusten ja luku- ja kirjoitustaidon koulutusten opetussuunnitelmien perusteita. Opetushallitus hyväksyi uudet perusteet 1.2.2012 ja ne ovat voimassa toistaiseksi. Nämä opetussuunnitelman perusteet tuli ottaa käyttöön viimeistään 1.6.2012 jälkeen hankitussa ja/tai alkaneessa koulutuksessa. Perusteissa todetaan että koulutuksen järjestäjä ei voi jättää noudattamatta tai poiketa opetussuunnitelman perusteista. OPH suosittelee että kukin koulutuksen järjestäjä laatisi opetussuunnitelman.⁵⁶ Perusteiden pohjalta työväenopiston rehtori, koulutussuunnittelija, suomen kielen opettaja ja hankkeen pedagoginen koordinaattori kirjoittivat oppilaitoskohtaisen opetussuunnitelman joka painettiin kirjaksi⁵⁷.

Koulutuksesta on valmistumassa vuoden 2013 aikana pro gradu –työ Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnasta nimellä ”Kotoutumiskoulutusta kehittämässä – tutkimus maahanmuuttajakotiäitien kotoutumiskoulutuksen kehittämistyöstä Osallisena Suomessa – hankkeessa”⁵⁸. Tutkielman aineisto kerättiin haastattelemalla niitä henkilöitä jotka toimivat läheisesti kotiäitien kotouttamisen ja suomen kielen koulutuksen parissa kaupungin ulkomaa-laistoimistossa ja työväenopistossa. Lisäksi koulutukseen osallistuvat kotiäidit antoivat koulutuspalautea kyselylomakkeilla. Pro gradu työssä koulutuksesta kerrotaan seuraavaa:

Tärkeimpiä koulutukseen osallistumista edistäviä tekijöitä olivat motivaatio, opiskeluilmapiiiri, osallistumisen vapaaehtoisuus sekä toimivat koulutusjärjestelyt. Hyvän ilmapiirin tekijöitä olivat ystävällinen suhtautuminen, lämminhenkinen vastaanotto, koto-ohjaajien läsnäolo ja vertaistuki jota muilta opiskelijoilta saa sekä se että opiskeluryhmä on pelkästään naisille. Monil-

⁵⁴ Kimmo Lemmetyinen, Turun kaupunki, tilanne vuoden 2012 lopussa.

⁵⁵ Vantaan kaupungin vastaavassa projektissa käytettiin termiä ”kotivanhempi”. Turun hankkeessa kaikki olivat naisia, jolloin käytimme termiä ”kotiäiti”.

⁵⁶ www.oph.fi / Säädökset ja ohjeet / Opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteet / Maahanmuuttajien koulutus / Aikuisten maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2012 ja Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2012

⁵⁷ Humalajoki, Riina & Levantovskaja, Elena & Rae, Annika & Virta, Ilkka: Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma. Turun suomenkielinen työväenopisto. Luuppi - monikulttuurinen osasto. Turku 2012. ISBN 978-952-5991-98-7.

⁵⁸ Tuulia Hynynen (2013) ”Kotoutumiskoulutusta kehittämässä – tutkimus maahanmuuttajakotiäitien kotoutumiskoulutuksen kehittämistyöstä Osallisena Suomessa –hankkeessa” viimeistelyvaiheessa oleva pro gradu työ

le koulutus on ensimmäinen opiskelupaikka elämässä ja tuolloin opiskelun alkuvaiheessa henkilökohtainen vastaanotto ja huomioiminen on tärkeää koulutuksessa jatkamisen kannalta. Koulutusjärjestelyjen osalta mainittiin että koulutus järjestetään paikassa johon on helppo tulla, rattaiden kanssa pääsee hyvin kulkemaan ja se, että lastenhoito on järjestetty. Opiskelun painottuminen aamupäiviin oli hyvä asia, koska monilla on kotona koululaisia, joita vastassa on hyvä olla iltapäivällä kotona.⁵⁹

Koulutukseen osallistumista estäviä tärkeimpiä tekijöitä olivat perheeseen liittyvät velvoitteet, järjestelmän rakenne, henkilökohtaiset syyt sekä opetusjärjestelyt. Perheeseen liittyviä syitä olivat esim. lasten sairastelut tai viranomaisasioinnit. Aviomiesten negatiivisesta suhtautumisesta vaimon osallistumista kohtaan oli vastakkaisia mielipiteitä, toisaalta haastateltavat eivät voineet puhua kuin niistä joille osallistuminen koulutukseen oli mahdollista. Rakenteellisia tekijöitä mainittiin kotihoidontukikauden ja kotouttamislain ristiriitaisuus - toisaalta on oikeus olla kotona kotihoidontuella, toisaalta kotouttamislaki edellyttää aktiivisuutta. Jos ei osallistu kurssille tai keskeyttää, sama kotihoidontuki maksetaan joka tapauksessa. Näitä kahta lakia pitäisi tältä osin sovittaa yhteen. Syksyllä 2011 osa asiakkaista sai rinnasteista tukea koska opiskelun oli katsottu vastaavan määrältään työvoimapolitiittiseen koulutukseen osallistumista, mutta loppuvuodesta tämä tuki lopetettiin. Henkilökohtaisia syitä olivat esim. pelot, kokemuksen puute ja erilainen käsitys opiskelusta. Myös terveystilaa kuten masennusta tai traumatisoitumista epäiltiin olevan taustalla. Opetusjärjestelyihin liittyviä hankaluuksia saattoivat olla esim. koulutuspaikka tai sääolosuhteet, tyytymättömyys lastenhoidon laatuun ja opetukseen.⁶⁰

Oppimista edistävinä tekijöinä mainittiin opiskelijan korkea koulutausta, omakielinen ohjaus, opetuksen käytännöt sekä oppiminen luokahuoneen ulkopuolella. Omakielistä ohjausta pidettiin hyvin tärkeänä, etenkin alkuvaiheessa oleville opiskelijoille. Koto-ohjaajat pystyvät selittämään abstraktimpia sanoja opiskelijan omalla äidinkielellä. He ovat maahanmuuttajataustaisina myös kannustavia esimerkkejä siitä miten voi oppia kieltä, integroitua ja saada työpäikän. Opetuskäytännöistä mainittiin henkilökohtainen ja monipuolinen opetusmateriaali, eriyttämismahdollisuus ja koulutuksen osa-aikaisuus. Koto-toiminnan järjestämiä erilaisia toiminnallisia ryhmiä pidettiin hyvänä keinona oppia.⁶¹

Oppimista estäviä tekijöitä olivat lapset ja elämäntilanne, erilainen oppimiskäsitys, opiskelijan tausta ja opetus. Opiskelu keskeytyy lastenhoidon vuoksi tai lapsia joudutaan tuomaan luokkaan äidin luokse. Haitallisina oppimiskäsityksinä mainittiin käsitys että vain luokassa tapahtuvassa opetuksessa voi oppia, kirjan nopeasti suoritettua, syventymättä siihen, pitäisi osata jo kieltä. Liian nopea etenemisvauhti saattaa heikentää motivaatiota. Ryhmät ovat heterogeenisiä, joten oppimista voi estää se, jos opetusta ei ole mahdollista eriyttää riittävästi. Koto-ohjaajien omakielistä tukea pidettiin erittäin tärkeänä.⁶²

Syksystä 2013 alkaen työväenopistolla jatkaa kolme koulutusryhmää kaupungin pysyvänä toimintana. Valtionosuus vapaan sivistystyön puitteissa toteutettavassa koulutuksessa on 57

⁵⁹ ibid. sivu 46-50.

⁶⁰ Hynynen 2013: sivut 51-56

⁶¹ ibid. sivut 56-61

⁶² ibid. sivut 61-66

% Kaupunki kattaa kuluista siten 43 %. Koulutukset toimivat samalla mallilla kuin hankkeen aikanaan. Lastenhoitajien määrää pyritään mitoittamaan paremmin.⁶³

3 e) Kaupungin vastuulla olevien aikuisten asiakasprosessi (liittyy tavoitteisiin 2. ja 7.)

Kotiäidit ja erityisesti maahanmuuttajakotiäidit sekä iäkkäät jäävät helposti yksin kotiinsa muun yhteiskunnan ulkopuolelle. Tällaisten äitien on hankala paitsi huolehtia omasta elämästään, myös ohjata omia lapsiaan. Tutkimusten mukaan etenkin luku- ja kirjoitustaidottomien äitien lapset ovat erityisessä syrjäytymisvaarassa.

Aikuisista maahanmuuttajista kaupungin vastuulla ovat äitiys- tai vanhempainvapaalla tai kotihoidontuella tai eläkkeellä olevat henkilöt, eli henkilöt jotka eivät ole TE-toimiston asiakkaita. Kaupungin hyvinvointitoimialan ulkomaalaistoimistolle kuuluvat seuraavat asiakasryhmät: Inkeriläiset paluumuuttajat, kuntaan vastaanottosopimuksen mukaisesti sijoitetut, oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat, kiintiöpakolaiset, perheenyhdistämisen kautta oleskeluluvan saaneet pakolaisten perheenjäsenet, pakolaistaustaisten siirtolaispuolisot ja johonkin toiseen kuntaan alun perin sijoitetut, mutta myöhemmin itsenäisesti Turkuun muuttaneet pakolaiset⁶⁴.

Vuonna 2012 kaupungin ulkomaalaistoimistoon kirjautui 409 uutta asiakasta. Vain 22 heistä oli kaupungin ja ELY-keskuksen välisen kuntasijoitussopimuksen mukaan muuttaneita. Valtaosa oli siis vastaanottokeskuksesta itsenäisesti kuntaan muuttaneita, toiselta paikkakunnalta Turkuun muuttaneita tai vanhempien kotoutumisaikana syntyneitä lapsia.⁶⁵ ”Virallinen järjestelmä” jossa ELY-keskus sijoittaa myönteisen turvapaikkapäätöksen saaneen henkilön kuntaan, on siis todellisuudessa pienemmässä roolissa kuin omaehtoisesti muuttavat.

Kaupungin ulkomaalaistoimiston koto-toiminta järjestää asiakkailleen erilaisia non-stop –periaatteella toimivia, avoimia kotouttavia ryhmätoimintoja. Ryhmätoiminnat ovat matalan kynnyksen toimintaa ja vetäjinä ovat maahanmuuttajataustaiset, monta kieltä hallitsevat koto-ohjaajat. Asiakkaat osallistuvat niihin suunnitelmassa sovitulla tavalla. Osa toiminnoista toteutetaan lähiöissä ja osa keskustassa kuten työväenopistolla tai iäkkäiden palvelutaloissa.⁶⁶

Ulkomaalaistoimiston koto-toiminnan lisäksi erilaiset järjestöt ja niiden projektit toteuttavat asuinalueilla ja keskustassa sisällöltään, kestoltaan ja määrältään erilaisia matalan kynnyksen kieli- ja harrastuskursseja ja ryhmätoimintoja.⁶⁷

Kotoutumislain mukaan maahanmuuttajille voidaan tarjota kielellistä alkukartoitusta. Kartoituksen perusteella kunta (TE-hallinnon asiakkaiden osalta TE-toimisto) arvioi tarvitseeko maahanmuuttaja kotoutumissuunnitelman, jossa sovitaan kotouttavista toimenpiteistä kuten suomen kielen koulutuksesta⁶⁸. Turussa kielellistä alkukartoitusta kehitti Palo-hankkeen Tes-

⁶³ Palaverit vaihtelevin kokoonpanoin (Helva, Lehtinen, Virta, Luukkaa, Mikkola, Yrttiaho, Mäntylä)

⁶⁴ www.turku.fi -> maahanmuuttajat -> Ulkomaalaistoimisto

⁶⁵ Ulkomaalaistoimiston tilasto liitteenä

⁶⁶ Erityissosiaalityöntekijä Päivi Talvisen esitys koto-toiminnasta 5/2012

⁶⁷ Näitä ovat esimerkiksi Daisy Ladies ja Sateenkaarikoto ry / Opetuskoti Mustikka

⁶⁸ www.finlex.fi / Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386 ” 9 §. Alkukartoitus. Alkukartoituksessa arvioidaan alustavasti maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien toimenpiteiden ja palvelujen tarpeet. Alkukartoituksessa selvitetään tätä tarkoitusta varten tarvittavassa laajuudessa maahanmuuttajan aikaisempi koulutus, työhistoria, kielitaito sekä tarvittaessa muut työllistymiseen ja kotoutumiseen vaikuttavat seikat...Kunta käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain ([1412/1997](#)) mukaista toimeentulotukea. Työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta voi käynnistää alkukartoituksen myös sitä pyytäneelle muulle maahanmuuttajalle, jos tämän arvioidaan sitä tarvitsevan.” ”11 § Kotoutumissuunnitelma

tori⁶⁹. Hankkeen päätyttyä kaupungin vastuulla olevien asiakkaiden kielellinen alkukartoitus siirtyi työväenopiston kansainväliselle Luuppi –osastolle⁷⁰. Tällä hetkellä kaupungin vastuulla olevia asiakkaita ei ohjaudu kielelliseen alkukartoitukseen juuri yhtään⁷¹. Alkukartoitukseen liittyvissä kokouksissa palvelun käyttämättömyys johtuu seuraavista tekijöistä: Käytännön asiakastyötä tekevät sosiaalityöntekijät eivät ole nähneet alkukartoituksen hyötyjä, alkukartoituksesta ei ole informoitu tarpeeksi, työ koetaan päällekkäisenä työnä ja se koetaan irralliseksi väärässä kohdassa toteutettavaksi palikaksi.⁷²

Alkukartoitusta hankaloittaa lasten hankinta. Kielellisen alkukartoituksen todistus on voimassa vain muutamia kuukausia, joten äiti, jonka on tarkoitus olla kotona vauvan kanssa lähimmät kuukaudet, ei ole mielekästä osallistua kielelliseen alkukartoitukseen sillä hetkellä. Kunta saa alkukartoituksesta korvauksen vain kerran per kartoitettava⁷³. Paikkakunnalta toiselle muuttaneet äidit eivät useinkaan tiedä onko heille tehty alkukartoitus edellisessä asuinkunnassaan puhumattakaan että heillä olisi todistusta mukana⁷⁴. Ilman alkukartoitusta oikeanta-soiseen koulutukseen ohjautuminen tapahtuu koulutusten jo alettua jos alkuperäinen sijoittuminen ei ollut optimaalinen. Työväenopistolla on tarjolla eritasoisia kotoutumiskoulutuksia, joten koulutusten jo alettua kurssilaiset voivat siirtyä kurssilta toiselle jos huomataan, että toinen kurssi onkin hänen tasolleen soveltuvampi. Pienten lasten äideillä koulutusryhmään sijoittumiseen saattaa vaikuttaa myös perhesyyt (koulutusryhmät ja toiminnalliset ryhmät eri viikonpäivinä).

Kielellisen arvioinnin osalta on esitetty vastakkaisia näkemyksiä: toisaalta on hyvä kartoittaa henkilöä mahdollisimman alkuvaiheessa jolloin hän heti ohjautuisi sopivimmalle koulutuspolulle ja suomen kielen opettajalla olisi opiskelijan kielellisistä valmiuksista enemmän tietoa, toisaalta opettaja muutaman viikon tai kuukauden kuluttua koulutuksen alkamisesta pystyisi mahdollisesti analysoimaan opiskelijaa paremmin kuin irrallinen pikainen alkukartoitus. Alkukartoituksia voidaan tehdä monella tavalla (esim perusteellisesti / pintapuolisesti) joten asia riippuneekin myös alkukartoituksen laadusta. Alkukartoituksen suhteen opetus- ja sosiaalipuolen henkilökunnan näkemykset saattavat mennä ristiin: opettaja haluaa tietää mahdollisimman hyvin henkilön kielellisiin valmiuksiin liittyviä asioita. Sosiaalityöntekijät saattavat taas pitää tärkeämpänä henkilön ja hänen elämäntilanteensa kokonaisvaltaisempaa tuntemusta, saattaahan esim. hankala perhetilanne haitata opiskelua.

Kotoutumislain mukaan ”alkukartoituksen perusteella työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta arvioi, tarvitseeko maahanmuuttaja 11 §:ssä tarkoitettua kotoutumissuunnitelmaa.” Ulkomaalaistoimiston pakolaistaustaisten osalta on kuitenkin käytännössä itsestään selvää että kotoutumissuunnitelma tarvitaan. Lain mukaan alkukartoitus edeltää kotoutumissuunnitelmaa, mutta

on maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan. Suomen tai ruotsin kielen opiskelun lisäksi kotoutumissuunnitelmassa voidaan sopia maahanmuuttajan oman äidinkielen opetuksesta, yhteiskuntaan perehdyttävästä opetuksesta, luku- ja kirjoitustaidon sekä perusopetusta täydentävästä opetuksesta, kotoutumiskoulutuksesta ja muista kotoutumista yksilöllisesti edistävistä toimenpiteistä.”

⁶⁹ Palo-hankkeeseen kuului myös Infotori omakielinen neuvontapiste. Palo-hanke oli osa Alpo – alkuvaiheen ohjausta ja neuvontaa kehittäviä hankkeita, jotka saivat ESR-rahoitusta.

⁷⁰ TE-hallinnon asiakkaiden osalta alkukartoitusta toteuttaa Arffman Consulting Oy ELY-keskuksen kilpailutuksen myötä.

⁷¹ esim. Nieminen, Mikkola, Ruohomäki, Talvinen 2012; ulkomaalaistoimiston tekemä asiakasprosessi 2013

⁷² Alkukartoitukseen liittyvät palaverit 2012 ja 2013 sekä ulkomaalaistoimiston näkemykset.

⁷³ Valtioneuvoston alkukartoitusta koskeva asetus (VNa 570/2011)

⁷⁴ Alkukartoitukseen liittyvä palaveri 2012, jossa mm. Myllymäki, Mikkola, Nieminen, Ruohomäki, Iho, Mäntylä

käytännössä ainakin alustava kotoutumissuunnitelma on tarpeen ennen mahdollista alkukartoitusta⁷⁵.

Kuten edellä todettiin, työväenopisto toteuttaa Opetushallituksen määräysten mukaista kotoutumiskoulutusta kaupungin vastuulla oleville asiakkaille. Koulutus on tavoitteellisempaa ja säädellympää kuin em. koto-toiminta. Kotoutumiskoulutuksessa tulee myös välttää turhia poissaoloja. Vain osa pienten lasten äideistä haluaa osallistua varsinaiseen kotoutumiskoulutukseen. Toisaalta on niitä, jotka haluaisivat, mutta eivät syystä tai toisesta pysty sitoutumaan siihen. Tavoitteena on hankkeen aikana ollut, että koulutukseen valikoituisivat ne, jotka todella pystyvät siihen sitoutumaan. Samanlaista taloudellista etuutta, ylläpitokorvausta, kuin työvoimapoliittisiin koulutuksiin osallistuville myönnetään, ei ole kaupungin vastuulla oleville henkilöille tarjolla. Pyrkimyksenä on vähentää ns. negatiivisia koulutusten keskeyttämisistä (esim. motivaation puutteen vuoksi). Sen sijaan ns. positiivinen keskeyttäminen esimerkiksi seuraavalle koulutusportaalle siirtymisen vuoksi on luonteenomaista kotoutumiskoulutukselle.

Koska kotoutumiskoulutus ei ole tutkintoon johtavaa koulutusta eikä sen loppuun suorittaminen ole itsetarkoitus, on tärkeää että kaupungin vastuulla olevia asiakkaita ohjataan koulutuspolulla eteenpäin. Oppilaitoksen kannalta tämä on työlästä koska yleensä ne ovat vahvimpia opiskelijoita jotka lähtevät eteenpäin ja vapaa koulutuspaikka avautuu heikommalla tasolla olevalle opiskelijalle. Kotoutumiskoulutus poikkeaa tässä suhteessa työväenopiston harrastuskursseista, joiden suhteen toivotaan osallistumista kursseille niiden loppuun asti.

Hankkeen aikana kokeiltu ohjauspysäkki-toiminta tarjosi tukea kaupungin vastuulla olevien asiakkaiden ohjaamiseksi eteenpäin koulutuspoluilla. Osalla asiakkaista oli koulutustaustaa kotimaasta, jolloin he tarvitsivat apua tutkintojen rinnastukseen liittyvissä asioissa.

Työväenopiston kotoutumiskoulutukseen osallistuneelle annetaan määrämuotoinen todistus jossa arvioidaan opiskelijan kielitaidon taso⁷⁶. Näin opiskelijan siirtyessä mahdollisesti aikanaan TE-toimiston asiakkaaksi on hän kielitaidossaan jo pidemmällä ja hänellä on näyttää kielitasostaan selkeä todistus, jolloin ohjaaminen jatkokoulutuksiin on helpompaa.

3 f) Koulutusohjaukseen liittyvä ohjauspysäkki-kokeilu (liittyy tavoitteeseen 7.)

Uudessa kotoutumislaisissa mainitaan velvollisuudesta antaa maahanmuuttajille ohjausta ja neuvontaa kotoutumista edistävästä toimenpiteistä ja palveluista⁷⁷. Kotoutumiskoulutukset ovat keskeisessä roolissa näissä palveluissa. Hankkeessa kokeiltiin ohjauspysäkki- koulutusohjauspalvelua. Ohjauspysäkkisuunnitelman kirjoitti työväenopisto ja ohjausta käytännössä toteutti Turun yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Brahea. Tiedossa oli että kaupungissa oli jo ennestäänkin erilaisia neuvontaa ja ohjausta tarjoavia tahoja, jotka poikkesivat toisistaan sekä antamansa neuvonnan/ohjauksen sisällöllä, kohderyhmällä ja käytettävällä kielellä. Kaupungissa toimii yhteispalvelupiste Monitori, omakielinen neuvontapiste Infotori,

⁷⁵ Ulkomaalaistoimisto / Talvinen

⁷⁶ Todistus pohja on Opetushallituksen aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelmien perusteissa sivulla 56.

⁷⁷ www.finlex.fi / Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386 ”8 § Ohjaus ja neuvonta. Kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston sekä muiden viranomaisten on annettava maahanmuuttajalle asianmukaista ohjausta ja neuvontaa kotoutumista edistävästä toimenpiteistä ja palveluista sekä työelämästä.”

Nuorten Ohjaamo ja OpinOvi.⁷⁸ Osa näistä on pysyviä, osan jatko oli vielä epäselvää. Varsinais-Suomen aikuiskoulutusstrategian maahanmuuttajakoulutusten työryhmässä todettiin, että olisi hyvä että olisi yksi keskitetty ohjaus. Tämä on pidemmällä aikavälillä mietittävä asia, josta hankkeen työntekijät eivät voi päättää. Hankkeessa oli varattuna rahoitusta ohjauspysäkin kokeilemiseen ja toisaalta ei ollut selvää kuvaa, että minkä pysyvän yksikön yhteydessä, missä laajuudessa ja minkälaisena sisällöltään ohjauspysäkkitoimintaa jatkossa kannattaisi tarjota. Lisäksi haluttiin katsoa, että mitä uutta oli mahdollisesti vielä löydettävissä / tehtävissä koulutusohjauksessa.

Kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan vie vuosia. Monille on tarpeen vuosikausien opiskelu ennen työelämään siirtymistä. Ohjauspysäkin tehtävänä periaatteessa on varmistaa maahanmuuttajille räätälöity polku kielellisestä alkukartoituksesta⁷⁹ suomen kielen opintoihin, ammatilliseen koulutukseen ja työhön. Osallisena Suomessa –hankkeen ja ohjauspysäkki-kokeilun lyhyden vuoksi ei yksittäisen asiakkaan polkua maahantulon alkuvaiheesta aina koulutukseen ja työelämään asti pystytty seuraamaan. Kokeilun aikana saatiin kuitenkin arvokasta tietoa asiakasryhmistä ja heidän palvelutarpeistaan.

Ohjauspysäkki tarjosi koulutusohjausta kahtena aamupäivänä viikossa. Henkilökohtaisen ohjauksen lisäksi toteuttaja tarjosi erilaisia infotilaisuuksia / ryhmäohjausta sekä maahanmuuttajille että heidän parissaan työskenteleville toimijoille. Toimijoille tarjottiin koulutusta ulkomaisten tutkintojen tunnustamisesta ja oppimisvaikeuksista. Maahanmuuttajille tarjottiin tietoa yleisten kielitestiin vaatimuksista. Keväällä 2013 oppilaitoksilla oli mahdollisuus tilata ohjauspysäkillä kiertävä erityisopettaja selvittämään oppimisvaikeuksia kotoutumiskoulutuksissa.

Ohjauspysäkillä luotiin oma facebook -sivu nimellä Ohjauspysäkki Onnikka⁸⁰. Sivulta löytyy ohjauspysäkin esitteet usealla kielellä, yhteystiedot, asiakkaan taustatietolomake sekä tiedotteita alkavista maahanmuuttajakoulutuksista.

lältään ohjattavat olivat 20 - 50 –vuotiaita ja kotoisin mm Saksasta, Iranista, Espanjasta, Irakista, Afganistanista, Ukrainasta, Algeriasta, Venäjältä, Kazakstanista, Marokosta, Somaliasista, Uzbekistanista, Bulgariasta, Syyriasta, Virosta ja Thaimaasta. Asiakkaita ohjauspysäkillä tuli mm. kaupungin opetusviraston, suomen kielen opettajien ja TE-toimiston lähettämänä. Ohjattavat olivat asuneet Suomessa useimmiten noin 2-4 vuotta. Yli puolet asiakkaista oli ollut työttömänä tai jollakin kurssilla, osa ollut vanhempainvapaalla, hoitovapaalla tai (koulutusta vastaamattomassa) työssä.⁸¹

Ennakkokäsityksestä poiketen eniten ohjauspysäkkiä hyödynsivät korkeakoulutetut, joiden asioiden selvittäminen on vaativaa ja vei huomattavasti aikaa. Yleisimpiä korkeakoulutettujen ammattiryhmiä olivat insinöörit, kauppatieteilijät, terveydenhuollon ammattilaiset ja opettajat.

⁷⁸ Monitori-yhteispalvelupiste, omakielinen neuvontapiste Infotori, OpinOvi-ohjauspiste, nuoriin erikoistunut Ohjaamo. Varsinais-Suomen aikuiskoulutusstrategian maahanmuuttajakoulutusten työryhmässä todettiin, että olisi hyvä että olisi yksi keskitetty ohjaus. Tämä on pidemmällä aikavälillä mietittävä asia, josta hankkeen työntekijät eivät voi päättää.

⁷⁹ www.finlex.fi / Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386 ”9 § Alkukartoitus. Alkukartoituksessa arvioidaan alustavasti maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien toimenpiteiden ja palvelujen tarpeet. Alkukartoituksessa selvitetään tätä tarkoitusta varten tarvittavassa laajuudessa maahanmuuttajan aikaisempi koulutus, työhistoria, kielitaito sekä tarvittaessa muut työllistymiseen ja kotoutumiseen vaikuttavat seikat.”

⁸⁰ www.facebook.com/ohjauspysakki_onnikka

⁸¹ Ohjauspysäkin toimittamat raportit ja väliaikatiedot

Korkeakoulutetuilla oli ohjaustilanteessa yleensä todistukset mukana; joillakin ne ovat saavuttamattomissa sotaa käyvässä kotimaassa.⁸²

Ohjaajien mukaan monet kysyivät suomen kielen kursseja, koska olivat odottamassa pääsyä koto-kurssille. Toiset taas halusivat jatkaa suomen kielen opiskelua pidemmälle. Myös kansalaisuuteen vaadittavasta kielitutkinnosta kysyttiin. Monilla korkeakoulutetuilla oli suunnitelmia hakeutua Suomessa jatko-opintoihin tai pätevyitä tai koulututtua uuteen ammattiin, mutta eivät tieneet sopivia väyliä. Suunnitelmia saattoi olla monia tai sitten ohjauksessa haettiin vaihtoehtoisia polkuja päästä tavoitteeseen, mikäli suorin tie tavoitteeseen oli liian ”jyrkkä”. Ohjauspysäkillä annettiin tietoja eri mahdollisuuksista, tulostettiin koulutuskuvauksia, hakulomakkeita, eri oppilaitosten opojen yhteystietoja, kysyttiin puhelimitse jo käynnistyneiden kurssien vapaita paikkoja, tehtiin opiskelusuunnitelmia lähimmäksi lukukaudeksi tai vuosiksi eteenpäin, tehtiin viikko-ohjelmia sellaisille, jotka halusivat useammalle, kerran pari viikossa kokoontuvalle kurssille, koska päiväkurseja ei ollut tarjolla. Haettiin ratkaisuja tilanteeseen, jossa gradunteko oli keskeytynyt. Ohjaajat hakivat tietoa englanninkielisistä opiskelumahdollisuuksista Suomessa. Opettaja opastettiin tekemään OPH:n tutkinnonrinnastushakemuksia. Paikkakunnalta toiselle muuttaneet olivat saattaneet aina jäädä koulutuksen ulkopuolelle. Asiakkailta saattoi elämän kokonaistilanne olla vaikeassa vaiheessa; perheongelmia, turhautumista ajan kulumiseen yms.⁸³

Monet olivat hakeneet ennen ohjauspysäkillä tuloa opastusta eri paikoista, mutta eivät ole saaneet tietoja riittävän laajasti. Neuvoja oli haettu mm. omakielisestä neuvontapisteestä Infotorilta. TE-toimistossa on suuret asiakasmäärät ja vähäinen käytössä oleva aika asiakasta kohti. Erityisesti korkeakoulutettujen asiat ovat niin mutkikkaita ja monitahoisia, esim. miten suoritettua tutkintoa voi käyttää Suomessa, että ohjaajalta vaaditaan paljon kokemusta ja suomalaisen koulutusjärjestelmän tuntemusta.⁸⁴

Syksyllä 2013 ohjauspysäkkiä jatketaan hieman muutettuna. Ohjaus jatkuu kerran viikossa yliopiston tiloissa ja mukaan pyritään saamaan englanninkielisistä koulutusohjelmista valmistuneet. Yksilö- ja ryhmäohjauksia toteutetaan työväenopistolla ja esim. omakielisellä infopisteellä Infotorilla erikseen sovittuina aikoina. Ohjauksen ja neuvonnan kokonaisuutta ja palvelutarjontaa pohditaan lähitulevaisuudessa. Hankkeen työntekijöillä ei mahdollisuutta päättää asiasta – voimme vain esittää näkemyksiä.

3 g) Kotoutumiskoulutuksen laatukriteerit (liittyy tavoitteeseen B)

Kotoutumiskoulutusten laatuun ja vaikuttavuuteen vaikuttavat monet tekijät, esimerkiksi työvoimapolitiittisten koulutusten kilpailutuksissa käytettävät kriteerit, kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelmien perusteet, ohjausresurssit, suomen kielen opettajien ammattitaito jne. Turun hankkeessa pyrittiin edistämään koulutusten laatua monin tavoin. Yhtenä keinona olivat hankkeen pedagogisen koordinaattorin kehittämät kotoutumiskoulutuksen laatukriteerit.

Hankkeen tietojen mukaan työhallinnolla ei ole yhtenäisiä, valtakunnallisia, kotoutumiskoulutuksen kilpailutuksessa käytettäviä laadun vertailukriteerejä tai määräyksiä liittyen tarjouspyynnöissä käytettäviin arviointikriteereihin⁸⁵. Palvelujen kilpailuttaminen on vaikeaa ja etenkin silloin jos halutaan vertailla mahdollisimman objektiivisesti myös laatua. Hintojen vertailu

⁸² ibid.

⁸³ ibid.

⁸⁴ ibid.

⁸⁵ OPH:n järjestämä infotilaisuus 2012 liittyen kotoutumiskoulutusten opetussuunnitelmien perusteisiin

on helpompaa. Halvimpien koulutusten hankkimisella saadaan lyhyellä tähtämellä säästöjä ja määrällisesti eniten koulutuksia. Hintoja voidaan polkea ja kilpailutuksia voittaa karsimalla opiskelijoiden tukipalvelut ja opiskelutarvikkeet minimiin, hankkimalla opettaja mahdollisimman halvalla sekä järjestämällä koulutus halvimmissa mahdollisissa tiloissa. Pidemmällä tähtämellä laadukkaat, joskaan ei kaikkein halvimmat koulutukset tulevat todennäköisesti edullisemmaksi, kun opiskelijat saavuttavat koulutuksen tavoitteet ja sijoittuvat seuraavalle koulutusaskelmalle eivätkä joudu kurssikierteeseen odotusaikoinen ja keskeyttämiseen.

Pedagogisen koordinaattorin kehittämässä laatukriteereissä on seuraavat arviointialueet: Opetussuunnitelmat, oppiminen ja opettaminen, opiskelijan arviointi, oppimistulokset, toimintaympäristön saavutettavuus, monimuotoisuus ja esteettömyys, infrastruktuuri ja taloudelliset resurssit, johtaminen ja hallinto, ilmapiiri ja strateginen suunnittelu, henkilöstöresurssien suunnittelu, hallinta ja kehittäminen, henkilöstön työhyvinvointi, sidosryhmäyhteistyö ja kansainvälistyminen, sosiaalinen vuorovaikutus ja osallistuminen, laadunhallinta ja arviointi.⁸⁶

Kriteerit on toimitettu hankkeen projektipäällikölle, opetushallitukselle, työ- ja elinkeinoministeriölle ja ne olivat esillä myös työ- ja elinkeinoministeriön järjestämässä Kotofoorumissa Helsingissä huhtikuussa 2013. Jää nähtäväksi, että missä muodossa kriteerejä mahdollisesti myöhemmin hyödynnetään. Hankekaika oli liian lyhyt tämän asian pidemmälle viemiseksi.

3 h) Täydennyskoulutukset suomen kielen opettajille ja muille toimijoille (liittyy tavoitteeseen 3.)

Kotoutumiskoulutuksen laatua ja vaikuttavuutta voidaan parantaa suomen kielen opettajien ammattitaitoa parantamalla. Hankkeen alussa järjestetyssä aloitusseminaarissa sekä myöhemmissä tilaisuuksissa hanke keräsi mahdollisimman laajasti täydennyskoulutustoiveita. Myös hankkeen työntekijät itse havaitsivat asioita, joista olisi hyvä järjestää täydennyskoulutusta, vaikka niitä ei osattu toivoa. Hankkeen työntekijät pystyivät havaitsemaan itse näitä tietotarpeita taustoistaan (aiemmat työpaikat ja koulutus) ja verkoistaan (sekä eri toimijat ja maahanmuuttajat itse) johtuen. Tiedossa hankkeessa oli myös se, että kotoutumiskoulutuksessa monet opiskelijat eivät saavuta tavoitetta, keskeyttämisiä ja poissaoloja on paljon. Osa jää kurssikierteeseen ja siten vievät kurssipaikan toisilta ja resursseja tuhlaantuu. Tavoitteena oli saada toteutetuksi tarvelähtöisiä täydennyskoulutuksia oppilaitosrajoista piittaamatta. Ilman osallisena Suomessa – Turun hanketta todennäköisesti kukaan ei olisi Turussa järjestänyt vastaavia koulutuksia.

Projektikoordinaattorin mukaan olisi hyvä olla yksi toimijoiden täydennyskoulutuksia koordinoiva taho. Jollei em. koordinoivaa tahoja ole, niin esim. yksittäisellä oppilaitoksella ei ehkä ole riittävästi resursseja tai täydennyskoulutettavaa henkilöstöä riittävästi, jotta täydennyskoulutuksia toteutettaisiin. Ydinongelma ilman koordinaattoria on se, että kukaan ei ajattele, että mitä täydennyskoulutusta tarvittaisiin, kukaan ei kerää koulutustarpeita, kenelläkään ei ole laajasti tietoa hyvistä kouluttajista, kenelläkään yksin ei ole riittävästi taloudellisia resursseja toteuttaa koulutuksia, kenelläkään yksittäisellä taholla ei ole riittävästi koulutukseen osallistujia.

Osa hankkeen toteuttamista koulutuksista oli sellaisia, jotka oli suunnattu täsmälleen suomen kielen opettajille (ja myös ohjaaville opettajille ja yhteiskuntatietouden opettajille). Näistä täydennyskoulutuksista hyötyvät välillisesti koulutuksessa olevat maahanmuuttajat, koska he paremman opetuksen ansiosta voivat oppia paremmin. Parempi ammattitaito hyödyttää

⁸⁶ Riina Humalajoki (2012): Kotoutumiskoulutuksen laatukriteerit, luonnos

myös opettajia itseään, koska he kokevat että heillä enemmän välineitä käytössään opetuksessa. Hyötyjä tulee myös taloudellisesti yhteiskunnalle koska kotoutumiskoulutusten uusimistarve vähenee.

Osa koulutuksista oli sellaisia, jotka soveltuivat sekä em. opettajille, myös muille tahoille kuten TE-toimiston henkilökunnalle, neuvontaa/ohjausta antaville tahoille, sosiaalityöntekijöille, järjestöille ym. ”Kaikille” suunnatuissa koulutuksissa pyrittiin lisäämään kaikkien yleistä tietotasoa liittyen maahanmuuttajiin ja kotouttamiseen. Tämä yleistietämys hyödyttää maahanmuuttajia välillisesti, koska häntä osataan neuvoa ja ohjata mahdollisimman hyvin kaikkien kotouttamistyötä tekevien taholta. Kun asiakkaiden taustoja ja tilanteita ymmärretään paremmin ja osataan palvella häntä paremmin, hän tulee todennäköisesti autetuksi aikaisemmassa vaiheessa ja tehokkaammin. Myös ”luukulta toiselle” juokseminen neuvoja hakemassa vähenee. Näin aikaa ja resursseja lopulta säästyy.

Projektikoordinaattorin näkemyksen mukaan tiedon tarve on suuri ja jatkuva kotouttamiseen / kotoutumiskoulutuksiin liittyvässä työssä koska

- Maahanmuuttoasiat ovat suhteellisen uusia asioita.
- Tilastot eivät ole aukottomia jolloin niistä on vaikea hahmottaa tietoa.⁸⁷
- Tietoja ei ole missään keskitetysti koottuna, joten tietoa ei löydetä tai se on niin hajallaan että toimijoiden on vaikea ymmärtää ja löytää olennaisia asioita ja syy-yhteyksiä.⁸⁸
- Kantaväestölle suunnatuista palveluista poiketen asiakastyössä tulevat vastaan kielelliset kommunikointivaikeudet ja usein tulkin käyttötarve.
- Kotouttamiseen ja suomen kielen opettamiseen liittyvää työtä tehdään usein projekteina määräaikaisissa työsuhteissa. Tästä johtuen henkilökunnan vaihtuvuus on ilmeisesti suurta.
- Asiakastyötä tekevillä on niin suuri työpaine, että heidän saattaa olla vaikea pysyä ajan tasalla muutoksissa.
- Maahanmuuttajien määrä ja –lähtömaat sekä syyt ovat jatkuvassa muutoksessa. Maahanmuutto on monipuolistunut – opiskelijoita ja perhesiteen perusteella muuttaneita on aiempaa enemmän.
- Suomen maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikka ovat jatkuvassa muutoksessa. Laki-, rahoitus- ja organisaatiomuutoksia. Monet asiat toteutetaan projektirahoituksella.
- Osalla asiakkaista on sota- ja traumaattista taustaa, jota ei kantaväestöllä niin usein ole. Pakolaistaustaisten keskuudessa on kantaväestöstä poikkeavia terveysongelmia (esim. kidutukseen liittyen).
- Maahanmuutto- ja kotouttamistyö on erityisen moniammatillista, mikä lisää työn haastavuutta.
- Maahanmuuttajissa on luku- ja kirjoitustaidottomia, joiden opettamisen pedagogiikkaa ei ole vielä kehitetty paljon. Monilla opiskelijoilla on myös heikot oppimisvalmiudet puutteellisesta koulunkäyntitaustasta johtuen.

⁸⁷ Esim. Suomi-Venäjä kaksoiskansalaisia on erittäin paljon. Hankkeen tietojen mukaan nämä henkilöt luokitellaan tilastoissa Suomen kansalaisiksi. Ulkomaan kansalaisia koskevissa tilastoissa eivät näy Suomen kansalaisuuden jo saaneet maahanmuuttajat. Äidinkielen mukaan tehdyissä tilastoissa ei pysty erottamaan ruotsinkielistä maahanmuuttajaa ja suomenruotsalaista henkilöä. Maahan- ja maastamuuttomääriä koskevissa tilastoissa on mukana myös kantasuomalaisia. Maahanmuuttoviraston oleskelulupatilastoissa näkyvät vain kolmannen maan kansalaiset, ei EU-kansalaiset eivätkä heihin rinnastettavat.

⁸⁸ Hankkeen johtoryhmän kokouksessa (Helsinki 2013) todettiin että syksyllä 2013 olisi tulossa sähköinen kotouttamisen käsikirja. Hallituksen puolivälitarkastelussa todetaan myös että perusteilla olisi kotouttamisen osaamiskeskus.

- Asiakaskunta on heterogeenisempää kuin valtaväestö keskimäärin. Turussa asuu yli sadan kansalaisuuden ja kieliryhmän edustajia, joilla on erilaisia kulttuuri-, uskonto-, koulu- ym. taustoja.
- Korkeakoulutettujen asiat ovat mutkikkaita ja monitahoisia, esim. miten suoritettua tutkintoa voi käyttää Suomessa.
- Ei riitä, että koulutuksia on tarjolla Helsingissä. Työstä on vaikea irrottautua koko päiväksi Helsinkiin ja osallistumiskynnys on muutenkin korkeampi. Hankkeen koulutuksista monet veivät aikaa vain esim. 3 tuntia, jolloin yli puoli päivää pystyi tekemään normaalia työtään.
- Pakolaisten kuntasijoituksia pienille paikkakunnille pystyttäisiin mahdollisesti edistämään jos kunnan työntekijöille tarjottaisiin laadukasta maahanmuuttajiin liittyvää koulutusta.⁸⁹

Hankkeessa toteutettiin seuraavat täydenniskoulutukset:

- Instrumental Enrichment –koulutukset (3 koulutuskokonaisuutta). Koulutus perehdytti menetelmiin, joilla voidaan parantaa opiskelijan oppimisvalmiuksia, myös silloin kun yhteistä kieltä opettajan ja oppilaan välillä ei ole. Turun alueen kotoutumiskoulutuksiin osallistuu usein opiskelijoita, joilla täysin puuttuva tai vähäinen koulutustausta. Tästä johtuen heillä on heikot oppimisvalmiudet. Perinteiset oppimisvalmiuksia kehittävät menetelmät vaativat aina yhteisen kielen ohjaajan ja opiskelijan välille. Näin ollen oppimisvalmiuksia ei voida kehittää ennen suomen kielen taidon kehittymistä, mutta kielitaito ei kehity riittävästi heikkojen oppimisvalmiuksien takia. Instrumental Enrichment-menetelmä mahdollistaa oppimisvalmiuksien kehittämisen ilman suomen kielen taitoa. Se myös lisää koulutusten sisällön asiakaslähtöisyyttä, koska opiskelijan tarpeisiin pystytään vastaamaan jo alkuvaiheessa heikosta kielitaidosta huolimatta.
- Kontrastiivinen kielitieto - 5-osainen luentosarja kielten rakenteellisista eroista. Koulutus auttoi tunnistamaan opiskelijan äidinkielestä johtuvia virheitä sekä antoi opettajalle työkaluja ohjata opiskelijaa vähentämään oman äidinkielen vaikutusta suomen kieltä käytettäessä. Luentosarjassa käsitellyt kielet: venäjä, persia, kurdi, arabia, somali, kiina, thai. Luentosarjan materiaalin kokosi ja luennot veti hankkeen pedagoginen koordinaattori.⁹⁰
- Maatieto - 7-osainen luentosarja. Tietous maahanmuuttajien lähtömaista auttoi ymmärtämään asiakkaan tilannetta ja taustoja sekä niistä johtuvia ongelmia paremmin. Käsitellyt maat: Somalia, Irak, Turkki, Syyria, Afganistan, Iran, Kiina, Venäjä, Ukraina, Kongon demokraattinen tasavalta, Nigeria. Luennoitsijat hankittiin projektikoordinaattorin kontaktien avulla.
- Yksittäisiä koulutuspäiviä seuraavista aiheista: Maahanmuuttoviraston ja poliisin lupahallinto sekä maistraatin rekisteröintiasiat, selkokieli, opetushallituksen uudet opetussuunnitelmien perusteet, eurooppalainen viitekehys kielitaidon arvioinnissa ja nuorten asiakaspolku⁹¹, dynaaminen arviointi, ulkomaisten tutkintojen tunnustaminen sekä erilaiset oppi-

⁸⁹ Pienet kunnat saattavat vedota osaamattomuuteensa jos kuntaan pyritään sijoittamaan pakolaisia. (Työharjoittelu TE-keskuksessa, Mäntylä 2004)

⁹⁰ Riina Humalajoki; kontrastiivinen kielitieto –luentosarja keväällä 2013

⁹¹ Iltalukion toteuttamana

misen haasteet⁹². Lisäksi järjestöille tarjottiin palvelujen tuotteistamiseen, sopimusjuridiikkaan ja hankintalakiin liittyvää koulutusta.

Kaikista koulutuksista kerättiin palautetta ja se oli erittäin positiivista. Palautteissa kartoitettiin myös koulutuksen hyödynnettävyyttä omassa työssä. Suurimmassa osassa palautteista kerrottiin millä tavalla koulutus auttaa oman työn tekemistä. Koulutusten täsmällistä hyötyä välillisesti maahanmuuttaja-asiakkaille ei pysty hankkeessa todentamaan.

Hankkeen keräämät toimijoiden täydennyskoulutustarpeet ja toteutettujen koulutusten materiaali on koottu kaupungin dokumenttienhallintajärjestelmään⁹³. Toiveena on että tarvittavaa koulutusta toimijoille järjestettäisiin Turussa tulevaisuudessa riittävästi. Instrumental Enrichment –koulutuksia lukuun ottamatta kyse ei ole ensinnä rahasta vaan siitä, että on olemassa joku sovittu taho / henkilö kuka tätä asiaa hoitaa. Halvimmillaan hankkeen koulutukset tulivat maksamaan vain muutaman euron (noin vajaa 8 euroa) per osallistuja. Tuo kustannus sisältää tilavuokria, koulutusmateriaalin, kahvin kouluttajan luentopalkkion ja esim. matkakulut. Jos huomioidaan koulutukseen osallistujan koulutuksen aikaiset palkkakulut (eli poissaolon omasta työtehtävästään koulutuksen ajan) – on kouluttaminen kalliimpaa. Tässä voidaan säästää järjestämällä tehokkaita koulutuksia joko heti aamulla tai viimeiseksi iltapäivällä, jolloin työajasta ei kulu yhtään ylimääräistä.

3 i) Suomi tutuksi –palvelut kotoutumista tukevana palveluna (liitty tavoitteeseen 6.)

Kaupungin kulttuuritoimi⁹⁴ toteutti hankkeen rahoituksella vuosina 2011-2012 ns. ”Suomi tutuksi –palveluja”. Palvelujen tarkoituksena oli on maahanmuuttajien kielellisen ja kulttuurisen kotoutumisen tukeminen⁹⁵. Suomi tutuksi –palvelut osaltaan tukivat suomen kielen oppimista ja yhteiskuntaan kotoutumista. Aiemmin palvelut olivat koskettaneet vain tiettyjä ryhmiä, esim. pakolaistaustaisia maahanmuuttajia. Suomi tutuksi –palvelujen kehittämisessä palvelut laajennettiin koskemaan kaikkia Turun maahanmuuttajia maahantuloperusteesta riippumatta.

Suomi tutuksi –palvelut sisälsivät mm. Suomi tutuksi –teemapäiviä, vierailuja erilaisiin kaupungin kohteisiin työpajoihin, kaupunginkirjaston monikulttuurisia palveluja, kaupunginkirjaston sähköisten palvelujen kehittämistä ja luku- ja kirjoituspiirejä. Tavoitteena oli havainnollistaa ja kertoa mielenkiintoisella ja osallistavalla tavalla suomalaisesta kulttuurista kotoutumisvaiheessa oleville maahanmuuttajille ja sitä kautta tukea kielenoppimista. Tutustumiskäyntien aikana tuli paitsi kulttuuri- ja kieliosaamista, myös kaupunki ja siellä liikkuminen tulivat tutummiksi.

Suomi tutuksi –tapahtumat kertoivat havainnollisesti suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen historiasta. Suomen kieltä opiskelevat pääsivät näkemään ja kokemaan kouluympäristön ul-

⁹² kaksi edellä mainittua ohjauspysäkin toteuttamana

⁹³ DoTku-> kaupunki yhteiset -> projektit ja hankkeet

⁹⁴ Vuoden 2013 alussa kaupungin kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntatoimi yhdistyivät vapaa-aikatoimialaksi.

⁹⁵ OPH:n aikuisten kotoutumiskoulutusten opetussuunnitelmien perusteissa sivulla 15 todetaan seuraavasti: ”Kotoutumiskoulutuksen järjestäjän tulee tehdä koulutukseen liittyvää yhteistyötä muiden tahojen kanssa omalla toiminta-alueellaan. Yhteistyön tarkoitus on paitsi maahanmuuttajan tehokkaampi ja nopeampi kotoutuminen Suomeen myös yhteiskunnan eri toimijoiden nykyistä suurempi sitouttaminen maahanmuuttajien kotoutumiseen. Yhteistyössä on tärkeää hyödyntää moniammatillisuutta tavoitteena tehostaa työelämään ja yhteiskuntaan orientoivan koulutuksen vaikutusta sekä kielenoppimista. Yhteistyötä voidaan tehdä jatkuvasti, esimerkiksi ennen koulutusjakson aloittamista, koulutusjakson aikana ja koulutusjakson jälkeen. Yhteistyö voi liittyä moniin kotoutumiskoulutuksen sisältöihin kuten työelämäjakson järjestämiseen, työelämä- ja yhteiskuntataitojen opetusta tukeviin tutustumiskäynteihin sekä valinnaisiin opintoihin. Yhteistyötä voidaan tehdä niin julkisen, yksityisen kuin kolmannenkin sektorin organisaatioiden kanssa.”

kopuolella kulttuuriohjelmaa ja samalla heille kerrotiin esimerkiksi vuoden kiertoon ja juhla-pyhiin kuuluvista suomalaisista perinteistä ja historiasta. Tapahtumien sisältöjen kautta maahanmuuttajat pääsivät myös refleктоimaan oman kulttuurin ja suomalaisen kulttuurin yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia. Suomi tutuksi –tapahtumien sisältöjä olivat esimerkiksi filharmonisen orkesterin konsertin harjoitukset Turun Tuomiokirkossa ja sitä ennen lyhyt tutustuminen Tuomiokirkkoon. Yleisesti ottaen Suomi tutuksi -palvelut saivat hyvää palautetta sekä maahanmuuttajakouluttajilta sekä itse maahanmuuttajilta. Päivien koettiin tukevan sekä kielenoppimista että kulttuuriin ja yhteiskuntaan tutustumista.

Turussa on runsaasti kohteita, joihin voi tehdä vierailuja/ tutustumiskäyntejä: museot, teatterit, kirjastot, orkesteri, musiikkitalo, Turun linna, Kuralan kylämäki (jossa näkee vanhanaikaista maaseutuelämää) ja käsityöläismuseo jossa on 1800-luvulta säästyneitä puutaloja jne. Muilla paikkakunnilla on kullakin omat hyvät vierailupaikkansa. Jos kyseessä ovat pienet kunnat, kannattaisi tehdä seudullista yhteistyötä jotta erilaiset vierailut mahdollistuisivat kustannustehokkaasti. Kustannukset ovat hyvin pienet. Museot, teatterit, kirkot ym. ovat olemassa joka tapauksessa ja niissä on henkilökuntaa. Kun kaupungin vakituinen henkilökunta organisoisi esim. ryhmävierailuja filharmonisen orkesterin harjoituksiin, niin tarvitaan lähinnä vain jo olemassa olevan henkilökunnan työpanos. Joitakin materiaalikuluja voi olla esim. käsityöläismuseon vierailun yhteydessä toteutettavassa savityöpajassa.

Käytäntö vaatii kulttuuritoimijoiden välisen hyvän yhteistyön ja jonkun koordinoimaan kokonaisuutta, keräämään ilmoittautumiset ja tiedottamaan asiasta. Turussa sisällöt ja käytännöt luotiin osana Osallisena Suomessa –hanketta, mutta hankkeen päätyttyä käytäntöä jatketaan toteuttaen sitä kulttuurilaitosten normaalina palvelutuotantona. Käytännön jatkuvuudesta vastaa Turun kaupungin vapaa-aikatoimialan toimiston maahanmuuttaja- ja monikulttuurisuuspalveluiden toiminnanjohtaja.

3 j) Toiminnalliset menetelmät ja pedagogiikan kehittäminen kotoutumiskoulutuksissa (liittyy tavoitteeseen 3.)

Hankkeen pedagoginen koordinaattori työskenteli tiivistä alueen monien oppilaitosten ja suomen kielen opettajien kanssa liittyen pedagogiikan kehittämiseen ja toiminnallisten menetelmien käyttöön kotoutumiskoulutuksissa.

Toiminnallisia työtapoja ovat monentyypiset pari-, pienryhmä- ja ryhmätyöskentelymuodot. Toiminnalliseen oppimiseen liittyy tekeminen, kokeminen, vuorovaikutus ja yhteistyö. Toiminnallisilla menetelmillä pyritään aktivoimaan yksilön ja ryhmän toimintaa ja oppimista sekä ajatuksellista toimintaa, jota tekeminen tuottaa. Yhteisissä keskusteluissa opiskelijoiden ajatteluprosessit ja kokemukset tulevat näkyviksi niin itselle kuin muillekin, minkä avulla on mahdollista lisätä keskinäistä yhteisymmärrystä ja yhteisten näkemysten muodostumista.

Kotoutumiskoulutuksen keskeisenä tavoitteena on lisätä opiskelijoiden oma-aloitteisuutta ja oppimaan oppimisen taitoja. Opiskelijaa ohjataan kiinnittämään aktiivisesti huomiota omiin oppimis- ja työskentelytapoihinsa ja ymmärtämään niiden vaikutus omaan oppimiseen. Lähtötason huomioiminen on tärkeää ja annettujen tehtävien tulee olla riittävän yksinkertaisia sekä konkreettisia, jotta opiskelija voisi ne onnistuneesti suorittaa ja nähdä niiden kautta oman toimintansa vaikutukset. Toiminnalliset työtavat aktivoivat opiskelijaa ja tehostavat oppimista. Oppimaan oppimisen taitoja voidaan harjoittaa systemaattisesti tähän tarkoitettuun Instrumental Enrichment (IE)- ohjelman avulla.

Hankkeen pedagoginen koordinaattori kannusti opettajia ja ohjaajia käyttämään toiminnallisia menetelmiä. Heille annettiin mahdollisuus osallistua IE- koulutukseen. Opettajat, jotka ovat osallistuneet IE- koulutukseen käyttivät menetelmää ryhmissään usein hyvin tuloksin. Pedagoginen koordinaattori toteutti useissa koululuokissa myös IE-näytetunteja, jolloin opettaja pystyi seuraamaan miten IE-menetelmää käytännössä voidaan toteuttaa.

Ulkomaalaistoimiston koto-toiminta tarjoaa erialaisia toiminnallisia ryhmiä (käsitöitä, liikuntaa ym.) asiakkailleen. Monet hankkeen kotoutumiskoulutuksessa olleet ”kotiäidit” osallistuneet koulutuksen ohessa toiminnallisiin ryhmiin. Edellä mainitut Suomi tutuksi –palvelut osaltaan tarjosivat toiminnallisia aktiviteetteja.

Toiminnallisten menetelmien käyttö edellyttää opettajan perehtyneisyyttä ja halua käyttää menetelmiä opetuksessa. Opiskelijat ovat usein tottuneet opettajälähtöiseen opetukseen, jossa opiskelijat ovat passiivisia tiedon vastaanottajia. Toiminnallisten työtapojen käyttö saattaa tämän vuoksi aluksi herättää opiskelijoissa vastarintaa⁹⁶. Toiminnalliset menetelmät soveltuvat kaikenlaisiin opetustilanteisiin ja –ryhmiin, joten ne on helposti siirrettävissä. Toiminnallisten menetelmien käyttö on juurtunut vahvasti kotoutumisryhmien opetukseen, joten toiminnallisten työtapojen rooli tulee jatkossakin olemaan suuri.

3 k) Järjestöyhteistyö ja järjestöjen toteuttamat ostopalvelut (liittyy tavoitteeseen 5.)

Maahanmuuttajataustaisia ja/tai heille toimintaansa suuntaavia järjestöjä on Turussa valtava määrä. ”Maahanmuuttajataustaisella” järjestöllä tässä tarkoitetaan järjestöjä, jotka ovat maahanmuuttajien perustamia ja/tai suurimmaksi osaksi jäsenistöltään maahanmuuttajia. Suurten valtakunnallisten järjestöjen kuten MLL:n, Suomen Pakolaisavun ja SPR:n lisäksi on paikallisia, yhteiseen alkuperämaahan tai etniseen-, uskonnolliseen-, kielelliseen- tai kulttuuriseen yhteenkuuluvuuteen perustuvia järjestöjä. Samallakin etnisellä ryhmällä (esim. kurdit, somalit, venäjänkieliset) on Turussa useampia järjestöjä. Turussa toimii lisäksi kattojärjestöinä Varsinais-Suomen monikulttuuristen yhdistysten liitto Sondip ry sekä Yhdessä Yhdistys ry, joissa on useita järjestöjä⁹⁷. Osassa järjestöistä on hyvin vilkasta ja monipuolista toimintaa, osassa taas ei ole käytännössä juuri toimintaa, järjestö esimerkiksi toteuttaa vain yhden juhlatilaisuuden koko vuoden aikana.

Järjestöjen ja kaupungin (tai muun julkisen sektorin) välisen yhteistyön voisi tiivistää neljään osaan. Ensinnäkin järjestöjen avainhenkilöt voivat toimia viestinviejinä julkiselta sektorilta omaan yhteisöön päin. Näin saatetaan tavoittaa niitäkin henkilöitä, joilla on hyvin vähän kontaktia yhteiskuntaan. Toiseksi järjestöt pystyvät välittämään tietoa jäsenistönsä tarpeista julkiselle sektorille päin⁹⁸. Kolmanneksi järjestöt voivat toteuttaa palveluntuottajina markkinahintaan julkisen sektorin tilaamia palveluja. Neljänneksi järjestöt voivat toteuttaa omaehtoisesti muuta toimintaa esimerkiksi em. palvelujen myymisestä yli jäävillä rahoilla, projektirahoituk-

⁹⁶ Esim. ”kotiäitinkoulutusta” koskevassa pro gradu työssä tuotiin esille se, miten opiskelijat kokivat että vain luokassa paperin ja kynän kanssa opiskelu saatetaan kokea ”oikeaksi” opiskeluksi

⁹⁷ www.sondip.com ja www.yhdessa.org

⁹⁸ Tämä kahdensuuntainen tiedonvälitys ei ole ongelmattonta eikä kaikenkattavaa, mutta huomattavasti parempaa kuin täydellinen informaatiokatkos. Kaupungin virkamiehethän eivät pysty kyselemään kuulumisia henkilökohtaisesti jokaiselta yli 15 600 muunkieliseltä turkulaiselta. TEM:n ”Kotouttamisen, kotoutumisen ja etnisten suhteiden seurannan tuloksia” –esityksessä (Paula Karjalainen 20.3.2013) todetaan, että noin puolet maahanmuuttajista kuuluu johonkin järjestöön tai seuraan. 28 % kuului maahanmuuttajayhdistykseen / omaa kulttuuria edustavaan yhdistykseen.

sella, avustuksilla tai jäsenmaksuilla. Perinteisesti järjestöjen ydintehtävä on jäsentensä edunvalvonta ja kriittisenä äänitorvena toimiminen⁹⁹.

Suomen kulttuurirahaston (SKR) selvityshenkilö Hannele Lautiola tekee selvitystä julkisen sektorin ja järjestöjen välisestä yhteistyöstä. Julkaisun on määrä valmistua syksyllä 2013. Lautiolan mukaan kumppanuuden eri tasoja ovat verkosto (kevyin taso, esim. tiedotus), koordinointi (esim. tapahtumien koordinointi ettei päällekkäisyyksiä), yhteistyö (jossa jaetaan resursseja, henkilökuntaa, tiloja jne) ja yhteistoiminta (esim. yhteinen rahoitushakemus).¹⁰⁰ Turun hankkeessa toteutettiin järjestöjen kanssa verkostotyötä (tiedotusta ja koulutusta) sekä hankittiin järjestöiltä ostopalveluja.

Turun hankkeessa järjestöille tarjottiin palvelujen tuotteistamiseen, hankintoihin ja sopimusjuridiikkaan liittyvää koulutusta. Lisäksi järjestöt osallistuivat muihin, laajalle kohderyhmälle tarkoitettuihin täydennyskoulutuksiin. Näiden tarkoituksena on ollut antaa järjestöille lisää tietoa ja osaamista jotta yhteistyö ja palvelun tuottaminen julkiselle sektorille voisi vahvistua. Hanke toteutti järjestöjen kanssa yhteistyöpalavereja. Osa järjestöistä osallistui niihin aktiivisesti, osaan järjestöistä ei saanut lainkaan kontaktia.

Järjestöt toteuttivat hankkeen rahoituksella useita omakielisiä yhden opintoviikon mittaisia ”Suomen yhteiskunta ja arjen taidot” –kursseja ja oman äidinkielen opetusta osana kotoutumiskoulutusta. Lisäksi toteutettiin yhden opintoviikon mittaisia ”Vanhemmuuden tukeminen” –kursseja. Opetushallituksen aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelmien perusteissa todetaan että ”opintoihin voidaan integroida myös esimerkiksi oman äidinkielen sekä arjen ja vanhemmuuden taitoja, jotka voidaan toteuttaa yhdessä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.” Sivulla todetaan lisäksi että ”kotoutumiskoulutuksen järjestäjän tulee tehdä koulutukseen liittyvää yhteistyötä muiden tahojen kanssa omalla toiminta-alueellaan... Yhteistyö voi liittyä moniin kotoutumiskoulutuksen sisältöihin kuten työelämäjakson järjestämiseen, työelämä- ja yhteiskuntataitojen opetusta tukeviin tutustumiskäynteihin sekä valinnaisiin opintoihin. Yhteistyötä voidaan tehdä niin julkisen, yksityisen kuin kolmannenkin sektorin organisaatioiden kanssa. Koulutuksen järjestäjän on hyödyllistä tehdä yhteistyötä kolmannen sektorin organisaatioiden kanssa. Niistä tärkeässä asemassa ovat maahanmuuttajien omat organisaatiot sekä niiden hankkeet ja projektit; maahanmuuttajien organisaatioista maahanmuuttajaopiskelija voi saada kotoutumisessaan tarvitsemaansa vertaistukea. Myös muut kolmannen sektorin organisaatiot, kansalaisjärjestöt ja yhdistykset voivat edistää on maahanmuuttajan kotoutumista.”¹⁰¹

Omakielisten moduulien tarkoituksena on ollut tarjota tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta omalla äidinkielellä, kulttuurisensitiivisesti silloin kun henkilö ei vielä kykene opiskelemaan näitä asioita suomen kielellä. Silloinkin, kun ei vielä osaa suomea, pitää asua, liikkua kaupungilla, asioida terveyskeskuksessa jne. Yhden opintoviikon yhteiskuntakurssi tarjosi keskeistä tietoa seuraavista asioista: Asuminen, liikkuminen, ravinto, hyvinvointi ja terveys, puhe- ja kuulovamma, kuluttaja-asiat ja kierrätys, raha- ja pankkiasiat, koulutus ja työnteko, sosiaaliturva, Suomen lain keskeisimmät asiat, oikeudet ja velvollisuudet Suomessa, perhe-elämä ja ihmissuhteet. Koska aihealue oli näin laaja, oli selvää, että kurseilla keskityttiin vain näiden aiheiden olennaisimpiin kohtiin ja pyrittiin siihen, että jatkossa opiskelija kykenisi löytämään

⁹⁹ Lautiolan esitelmä järjestötyöpajassa 19.4.2013

¹⁰⁰ *ibid.*

¹⁰¹ Opetushallituksen aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelmien perusteet 2012, sivut 12 ja 15.

tiedon lähteille itsenäisesti. Asiakaspalautteiden mukaan omakielisiin moduuleihin oltiin erittäin tyytyväisiä, niiden toivottiin olevan pidempiä ja mm. lapsiin ja avioliittoon liittyvistä asioista toivottiin lisää tietoa.

Oppilaitoksilta saadun tiedon mukaan erityisen tärkeä omakielinen kurssi on somalinkielisten kohdalla, koska kattavaa suomi-somali –sanakirjaa ei ole olemassa. Pitkälle klaaniperustaisissa ja sotaa käyvässä Somaliassa ja Afganistanissa sekä monissa muissa maissa ei ole vastaavaa yhteiskuntarakennetta kuin Suomessa. Etenkin näistä maista tulee maahan lukuja kirjoitustaidottomia henkilöitä, jotka eivät kykene käyttämään sanakirjaa.

Kurssien vetäjiltä ei vaadittu muodollista pedagogista pätevyyttä. Hankkeen aikana kurssien vetäjiksi valikoitui ”hyviksi tyypeiksi” tiedettyjä henkilöitä, joiden osaamista arvioitiin seuraavasti: Pitkä asumisaika Suomessa ja siten hyvä Suomen yhteiskunnan ja suomen kielen tuntemus, työkokemusta, jossa saatu substanssiosaamista kurssilla käsiteltäviin asioihin (esim. tuntiohjaaja, ohjaaja, neuvoja omakielisellä neuvontapiste Infotorilla), mahdollisesti opetuskokemusta sekä henkilön hyvä maine ja motivaatio.

Hankkeen aikana omakieliset kurssit olivat kotoutumiskoulutuksiin ”päälle liimattuja”. Se, jatkuvatko kurssit osana työvoimapolitiittisten koulutusten valinnaisia opintoja, on riippuvainen ELY-keskuksen kilpailutuskriteereistä ja siihen liittyen oppilaitosten koulutustarjonnasta. Kaupungin työväenopistolla pyritään tulevaisuudessa mahdollisesti toteuttamaan tämänkaltaisia kursseja.

Hanke tilasi eestiläisten järjestöltä lyhyen haastatteluihin perustuvan selvityksen virolaisten ja venäläisten kokemuksista kotoutumisesta ja toiveista palvelujen suhteen. Virolaiset ovat usein työperäisiä maahanmuuttajia. Selvityksen mukaan työsuhteiden määräaikaisuus estää usein vakituisen kotikuntamerkin saamisen maistraatissa, jossa vaaditaan useimmiten nähtäväksi vakituinen työsopimus ehtona vakituisen kotikunnan myöntämiselle. Poliisilaitoksella tehtävä oleskeluoikeuden rekisteröinti jää monelta tekemättä paitsi sen hinnan myös sen vuoksi etteivät virolaiset koe saavansa rekisteröinnistä mitään hyötyä. Työssä käyvinä heidän mahdollisuutensa päästä suomen kielen koulutukseen on heikko. Työvoimapolitiittiseen koulutukseen pääsevät vain työttömät, työttöminä virolaisilta kuitenkin puuttuisi oikeutus maassa oleskelulle mikäli he eivät ole olleet Suomessa riittävän pitkään. Useilla virolaisilla ei ollut tietoa missä voisi opiskella suomea ja jos olikin niin opetusajaksi ei työn vuoksi sopinut heille. Selvityksen mukaan toivotaan viron- ja venäjänkielistä ohjaus- ja neuvontapalvelua ja erityispalveluja, jotka tukisivat viron- ja venäjänkielisiä eri elämänvaiheissa ja –tilanteissa. Lapsiperheille ja ikääntyville paluumuuttajille toivotaan viron- ja venäjänkielisiä tukihenkilöpalveluja (sosiaali-, terveys-, oikeus- ja muita palveluja), kaksikielistä päiväkotia ja perhekeskusta. Lisäksi toivotaan non stop –periaatteella toimivia suomen kielen ja –yhteiskuntakoulutuksia.¹⁰²

Hanke osti myös lastenhoitopalveluja järjestöltä keväällä 2012 työväenopiston kotoutumiskoulutukseen. Lisäksi hankittiin lyhyitä mediakursseja lähiradioyhdistykseltä.

Yleisesti ottaen järjestöjen näkökulmasta suurimpia haasteita lienevät jatkuva rahoituksen epävarmuus ja tästä johtuvat henkilövaihdokset, kilpailu samoista avustuksista toisten järjestöjen kanssa, ehkä turhautuminen julkisen sektorin massiivisen ja vaikeaselkoisen byrokrati-

¹⁰² Sirkel, Elvi 2013:” ”Kyselytutkimusraportti. Virolaiset, venäläiset ja inkerinsuomalaiset paluumuuttajat Suomessa, Turussa ja Turun lähikunnissa. Näkökulmana kotoutumisen kehittäminen”

an edessä. Järjestöjen vahvuuksina ovat oman yhteisönsä jäsenten tuntemus, kielitaito- ja kulttuurituntemus, ruohonjuuritason innovointi sekä motivaatio tehdä jotain oman yhteisönsä hyväksi.

Kaupungin näkökulmasta järjestökenttä näyttäytyy hallitsemattomalta kun uusia järjestöjä syntyy ja toisia kuolee. On työlästä pysyä perillä nettisivuttomien järjestöjen henkilökunnasta ja yhteystiedoista. On myös haasteellista päättää, millä perustein avustus jollekin toiselle yhdistykselle myönnetään ja toiselta evätään ja tuetaanko harvoja isoja järjestöjä vai mahdollisimman monia pienellä summalla.¹⁰³ Joillakin yhdistyksillä on paljon osaamista ja kokemusta erilaisten rahoitusten hankkimisessa, toiset järjestöt jäävät jalkoihin. Kaupungin omien avustusten ollessa kyseessä voisi miettiä avustusten jakoa esim. suhteessa ko kieliryhmään kaupungissa.

3 I) Alkuinformaatio maahanmuuton alkuvaiheessa: ”Tervetuloa Turkuun” –lehti (liittyy löyhästi moniin tavoitteisiin)

Kotouttamislain 7 §:ssä todetaan että uusille maahanmuuttajille annetaan perustietoaineisto hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan suomalaisessa työelämässä ja yhteiskunnassa. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa aineiston yhteensovittamisesta, kääntämisestä ja jakelusta. Perustietoaineistoa jaetaan usealla kielellä.¹⁰⁴ Perustietoaineisto on valtakunnantasoista.

Turun kaupunki julkaisee Koti Turussa –lehteä, joka ilmestyy kerran vuodessa ja on suunnattu kaupungin uusille asukkaille. Se postitetaan vuoden aikana viidessä erässä kaikkien kaupunkiin muuttaneiden asukkaiden kotitalouteen suomen- tai ruotsinkielisenä. Lehti toimii opina kaupungin palvelutarjontaan. Lehdessä esitellään mm. kaupungin sosiaali- ja terveyspalveluja, perhepalveluita, opiskelumahdollisuuksia sekä vapaa-ajan palveluita. Lehdestä on tiivis kooste myös englanniksi, ruotsiksi, venäjäksi ja arabiaksi mutta ne eivät ole ajantasaisia. Näitä koosteita ei jaeta suomenkielisen Koti Turussa –lehden tapaan kotitalouksiin.¹⁰⁵

Hankkeessa haluttiin kokeilla uudenlaista lehteä maahanmuuttajille koska uudessa kotouttamislaissa korostetaan aiempaa enemmän neuvonnan ja ohjauksen merkitystä¹⁰⁶ ja koska muunkieliset Koti Turussa –lehdet eivät olleet ajantasaisia. Toisaalta Koti Turussa -lehden suomenkielinen versio sellaisenaan käännettynä muille kielille ei ole toimiva ratkaisu koska maahanmuuttajilla on erilaiset tietotarpeet kuin vaikkapa Jyväskylästä Turkuun muuttavalla kantasuomalaisella. Kantasuomalainen haluaa tietää esim. uuden kotikaupunkinsa harras-

¹⁰³ Helsingissä asiaa on pohdittu enemmän. Syksyllä 2013 suunnitelmissa on keskustella asiasta lisää Helsingin kaupungin Olga Silfverin kanssa.

¹⁰⁴ Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386, 7 §:” Perustieto suomalaisesta yhteiskunnasta. Maahanmuuttajalle annetaan tietoa hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan suomalaisessa työelämässä ja yhteiskunnassa. Lisäksi maahanmuuttajalle annetaan tietoa palvelujärjestelmästä ja tämän luvun mukaisista kotoutumista edistävästä toimenpiteistä. Perustietoaineisto annetaan kaikille Suomeen muuttaville oleskelulupapäätöksen tiedoksiannon, oleskeluoikeuden rekisteröinnin, oleskelukortin myöntämisen tai kotikunta- ja väestötietojen rekisteröinnin yhteydessä. Kukin tätä lakia soveltava viranomaisen vastaa osaltaan perustietoaineiston sisällön tuottamisesta ja ajan tasalla pitämisestä. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa perustietoaineiston yhteensovittamisesta, kääntämisestä ja jakelusta.” Kts. Perustietoa Suomesta –opas, joka verkossa osoitteessa www.lifeinfinland.fi

¹⁰⁵ Kaupungin sisäinen intranet

¹⁰⁶ Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386 ” 8 § Ohjaus ja neuvonta. Kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston sekä muiden viranomaisten on annettava maahanmuuttajalle asianmukaista ohjausta ja neuvontaa kotoutumista edistävästä toimenpiteistä ja palveluista sekä työelämästä”

tus- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksista kun taas maahanmuuttajan tulee tietää esim. oppivelvollisuudesta, rekisteröitymisestä maassa, kouluttautumisen merkityksestä tai työelämään hakeutumisesta.

Hankkeen tuottamaa 12-sivuista ”Tervetuloa Turkuun” -lehteä julkaistiin suomeksi, venäjäksi, somaliksi, arabiaksi, englanniksi ja kurdiksi ja lehtiä on mm. kaupungin kirjastoissa ja omakielisessä infopisteessä Infotorilla. Lehtiä käytettiin lisäksi jonkin verran hankkeen omakielisillä kursseilla. Lehden sisältö on laadittu niin, että siinä on mahdollisimman vähän vanhenevaa tietoa. Palautteet lehdestä ovat olleet positiivisia. Syksyllä 2013 on tarkoitus neuvotella kaupungin viestinnän kanssa siitä, että olisiko mahdollista että suomen/ruotsinkielisen Koti Turussa –lehden sijaan tai lisäksi tarjottaisiin uusille maahan muuttaneille kaupunkilaisille tietoa omalla äidinkielellä lehden muodossa. Realistista on että tällainen lehti tarjottaisiin enintään muutamalle suurimmalle kieliryhmälle.¹⁰⁷

Lehden tekemisessä opittiin paljon: Tekstit ovat eri pituisia eri kielille käännettynä: mutta venäjän- ja somalinkielisenä fonttia piti pienentää, jotta tekstit mahtuivat sovituille sivuille. Fonttien kanssa voi tulla ongelmia¹⁰⁸. Suomenkielisen tekstin valmistuttua teksti kannattaa lähettää selkokeskukseen Helsinkiin, jossa korvauksetta kommentoivat tekstiä ja antavat ehdotuksia miten tekstistä tulisi selkeämpää. Abstrakteja käsitteitä (esim. työehtosopimus, liukuva työaika jne) kannattaa välttää tai pyrkiä selventämään ne. Monet ryhmät eivät osaa lukea omalla äidinkielellään, esim. Iranin kurdit saattavat mieluummin lukea farsinkielistä tekstiä.

Käännösten kanssa pitää tietää mitä tilaa. Esim kurdin kielessä on paljon eri murteita - Turkissa latinalaisilla aakkosilla kurmandzi, Irakissa arabialaisilla aakkosilla kirjoitettu sorani ym. Entisen Jugoslavian alueella puhutaan pääasiassa serbokroatiaa, mutta kroatialaiset puhuvat kroatian kielestä, bosnialaiset bosnian kielestä ja serbit serbian kielestä. Kuitenkin kyseessä on sama kieli vain pienin eroin. Väliotsikoiden ja numerointien avulla käännettystä tekstistä pystyy tietämään missä kohdassa mistäkin asiasta puhutaan.

Hanke teki koosteen erilaisista kanavista, joista uusi maahanmuuttaja saa tietoa yhteiskunnasta¹⁰⁹. Kesällä / syksyllä 2013 on käynnissä Infopankki –internetsivujen päivittäminen¹¹⁰ Turun osalta sekä kaupungin omien internetsivujen päivittäminen liittyen maahanmuuttajiin. Infotori –omakielisen infopisteen¹¹¹ jatkuminen vuoden 2013 jälkeen on tällä hetkellä epäselvää.

3 m) Alkuinformaatio kotoutumiskoulutuksen alussa: ”Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet” –infolehti (liittyy tavoitteeseen 3.)

Hankkeen pedagoginen koordinaattori kokosi ns. pedagogisen kehittämisryhmän, johon kuului eri oppilaitosten edustajia ja joka kokoontui useita kertoja. Ryhmässä kehitettiin 11 oppilaitoksen yhteistyönä yhteiskäyttöinen ”Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet” –infolehtinen, joka käännettiin 16 kielelle.

¹⁰⁷ Turun suurimmat kieliryhmät (suomen ja ruotsin lisäksi) vuoden 2012 lopussa olivat seuraavat: venäjä 2 794, arabia 1 566, kurdi 1 424, viro 1 320, albania 1 115, somali 984, englanti 605. Kaiken kaikkiaan vuoden 2012 lopussa muunkielisiä oli kaupungissa 15 609 henkeä. Lähde: Kimmo Lemmetyisen kokoama tilasto Tilastokeskuksen aineiston ja väestötietojärjestelmän pohjalta. Tilastotietoja liitteenä.

¹⁰⁸ esim. kun em. lehden kurdinkielinen (arabialaiset aakkoset) käännös lähetettiin taitettavaksi ja painettavaksi, olivat jossain vaiheessa kirjaimet irronneet toisistaan.

¹⁰⁹ Mäntylä 4/2013 Alkuinformaatio maahanmuuton alussa Turussa

¹¹⁰ Ei riitä, että tietoa on tarjolla. Pitää myös huolehtia siitä että tiedon lähteille löydetään. Hankkeen aikana huomattiin mm. että vuosikausia maahanmuuttajatyötä tehneistä jotkut eivät olleet koskaan kuulleetkaan Infopankki –internetsivuista.

¹¹¹ Alpo-hankkeisiin kuuluvan Palo-hankkeen yksi toimintamuoto oli Infotori Turussa

Kotoutumiskoulutuksen alussa opiskelija ei osaa yhtään tai vain vähän suomen kieltä. Hän on siinä tilanteessa vaikea ymmärtää suomen kielellä annettuja ohjeita opiskelukäytännöistä kuten poissaoloista, myöhästymisistä, todistusten säilyttämisestä, kotitehtävien tekemisestä jne. Hyvä perehdytys koulutuksen käytäntöihin edistää koulutuksen tehokkaampaa käynnistymistä ja vähentää väärinkäsityksiä ja tietämättömyyttä oikeista toimintatavoista. Infolehdet eri kieliversioina toimitettiin sähköisesti kaikkiin alueen oppilaitoksiin vapaasti käytettäväksi kotoutumiskoulutusten alussa. Kotoforum –tapahtuman myötä infolehtiä on toimitettu muuallekin.

4. Arvio projektista

Projekti saavutti osan tavoitteista, jopa ylitti, osaa ei. Projektisuunnitelman kirjatut tavoitteet olivat hankkeen työntekijöiden näkökulmasta osittain epärealistiset etenkin ottaen huomioon sen, että aikaa oli vain kaksi vuotta kolmen sijaan ja rahoitusta oli vain puolet alkuperäisestä suunnitelmasta. Kolme vuottakin olisi ollut liian vähän projektisuunnitelman kaikkien toimintojen toteuttamiseen. Julkisella sektorilla asioiden eteenpäin vieminen vie aikaa. Kahden rahoitusjärjestelmän yhteensovittaminen on asia, jota hankaloitti henkilövaihdokset sekä ELY-keskuksessa, kaupungilla että hankkeessa. Kesken jääneiden / vasta alkuvaiheessa olevien asioiden osalta kehittämistyötä pyritään kaupungissa jatkamaan. Turun kaupungissa työn alla on uusi kotouttamisohjelma. Toisaalta valtakunnan tasoisesti on tällä hetkellä monia asioita käynnissä, kuten hankkeen tulosten perusteella tehtävät muutokset kotoutumis- tai muihin lakeihin ja OKM:llä käynnissä oleva selvitys maahanmuuttajanuorten perusopetuksesta. Hankesuunnitelmassa mainittiin kustannus-tehokkuus –laskelmien tekeminen, mutta hankkeen arviointipäivissä todettiin että Ramboll Management Oy tekee sitä keskitetysti eikä sitä ole tarkoituksenmukaista tehdä yksittäisissä hankkeissa.

Hanke sai hyvää palautetta monelta taholta, esimerkiksi liittyen ”kotiäitikoulutusten” opetussuunnitelmaan, kotoutumiskoulutuksen laatukriteereihin, koulutuksen tarjoamiseen luku- ja kirjoitustaidottomille nuorille ja täydennyskoulutuksiin toimijoille. Maahanmuuttaja-asiakkaat ja järjestöt antoivat hyvää palautetta omakielisistä kursseista, ”kotiäitikoulutuksesta” ja Turun kristillisen opiston koulutuksista.

Hankerahoituksella toteutettuja innovatiivisia toimia olivat seuraavat:

- Yhteinen hankinta (kaupunki + ELY-keskus) luku- ja kirjoitustaidottomille 15-24 –vuotiaalle uudenlaisia tarjousten arviointikriteerejä käyttäen sekä yhteishankinnan etujen ja haittojen analysointi
- Koulutusten kahden eri rahoitusjärjestelmän (OKM ja TEM) eroavuuksien sekä koordinaation hyötyjen kartoittaminen matriisiin
- Kotoutumiskoulutuksen laatukriteerien kehittäminen
- Kaupungin vastuulla olevien henkilöiden kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman luominen
- Järjestöjen toteuttamien omakielisten moduulien kehittäminen ja kokeileminen osana kotoutumiskoulutusta
- Uudenlaisten täydennyskoulutusten toteuttaminen toimijoille, huomattavimpina näistä Instrumental Enrichment, kontrastiivinen kielitieto -luentosarja ja maatiето –luentosarja. Kontrastiivinen kielitieto –luentosarjan materiaalit kokosi ja luennot veti hankkeen pedagoginen koordinaattori.
- Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet –infolehtinen usealla kielellä
- Tervetuloa Turkuun lehden kehittäminen usealle eri kielelle
- Osa vapaa-aikatoimialan Suomi tutuksi -palveluista

- Ohjauspysäkkitoiminnan kokeileminen ryhmille, jotka ovat muussa ohjaustyössä jääneet vähemmälle huomiolle (akateemiset sekä kaupungin vastuulla olevat henkilöt ("kotiäidit"))
- Toiminnallisten menetelmien käyttämisen edistäminen kotoutumiskoulutuksissa

Lyhyellä aikavälillä hankkeesta saatiin lisäarvoa kotouttamistoimintaan mm. tarjoamalla nuorille heille soveltuvaa, innovatiivisia opetusmenetelmiä sisältävää luku- ja kirjoitustaidon koulutusta, tarjoamalla kaupungin vastuulla oleville osa-aikaista kotoutumiskoulutusta jossa lastenhoito oli järjestettynä, järjestämällä useita omakielisiä Suomen yhteiskuntaa ja vanhemmuutta käsittelevää kurssia osana kotoutumiskoulutusta, tarjoamalla suurelle joukolle Suomi tutuksi - palveluja, järjestämällä koulutusohjausta sekä tarjoamalla usealla kielellä alkuinformaatiota Turusta sekä infolehtisen, jossa kerrotaan opiskelijan oikeuksista ja velvollisuuksista kotoutumiskoulutuksissa. Lisäksi monet suomen kielen opettajat sekä muut kotouttamisen parissa toimivat saivat täydennyskoulutusta.

Se, millaista lisäarvoa hankkeesta saadaan pitkällä aikavälillä, ei pysty loppuraportin kirjoittamisvaiheessa eikä koskaan myöhemminkään täydellisesti tietämään. Projektikoordinaattorin näkemyksen mukaan lisäarvoa kotouttamiseen pitkällä aikavälillä tuovat seuraavat asiat:

Kotoutumiskoulutusten laatukriteerien kehittäminen. Tavoitteena on että koulutusten laatuun alettaisiin tarjouspyynnöissä ja tarjousten vertailussa kiinnittämään enemmän huomiota. Laadun vertaileminen on vaativampaa kuin hintojen vertaileminen ja tästä syystä hankkeen pedagoginen koordinaattori kehitti laatukriteerit, joita toivottavasti jatkossa hyödynnetään. Näkemyksemme mukaan edullisen hinnan ehkä liiallinen painottaminen työvoimapolitiisissa koulutuksissa saattaa tulla kalliiksi pidemmällä aikavälillä jos mahdollisimman halvoista koulutuksista on karsittu pois kaikki tukipalvelut ja asiakaslähtöiset koulutussisällöt ym. Laatukriteereiden (valtakunnallinen) käyttöönotto on OPH:n, OKM:n, TEM:n ja ELY-keskusten asia.

Luku- ja kirjoitustaidottomien nuorten työvoimapolitiisten koulutusten yhteishankintakokeemus sekä ehdotus nuorten eheäksi koulutuspoluksi. Tavoitteena on, että valtiontasoisesti tehtäisiin kestäviä ratkaisuja heikon tai olemattoman koulutustaustan omaavien nuorten koulutusten laadun ja resurssien parantamiseksi. Luku- ja kirjoitustaidottomien opettamisessa ammattitaito lisääntyi.

Kaupungin vastuulla olevien osa-aikainen koulutus jatkuu kaupungin pysyvänä toimintana Turun suomenkielisellä työväenopistolla. Opisto tulee saamaan valtionosuuden joka kattaa 57 % koulutuksen kustannuksista. Kaupungin rahoitusosuudeksi jää siten 43 %. Opettajan työparina toimivat koto-ohjaajat ovat kaupungin vakituista henkilökuntaa. Lastenhoitokulut vaihtelevat riippuen siitä kuinka paljon pystytään sovittamaan esimerkiksi lähihoitajaopiskelijoiden harjoittelujaksoja lastenhoitotarpeen mukaan.

Kaupungin vapaa-aikatoimiala jatkaa osaa Suomi tutuksi palveluista. Pysyviksi jäävät palvelut ovat edullisia koska niissä pystytään hyödyntämään kaupungin olemassa olevia taidelaitoksia ja pysyvää henkilökuntaa.

Turussa on useita tahoja, jotka tarjoavat erilaista neuvontaa ja ohjausta. Niillä on kuitenkin hieman eri kohderyhmä ja toimintatapa. Hankkeessa kokeiltiin ohjauspysäkkitoimintaa, jota jatketaan hieman muutettuna syksyn 2013 ajan kaupungin rahoituksella. Jatkossa pyritään selvittämään, että minkälainen olisi paras ohjaus- ja neuvontapalvelujen kokonaisuus kaupungissa.

Hankkeessa kerättiin toimijoilta täydennyskoulutustarpeita. Tarpeita on esitelty useassa eri työryhmässä ja kaupungin konsernihallinnossa pyritään huolehtimaan joidenkin koulutusten toteuttamisesta jatkossa. Hankkeen aikana toteutettujen koulutusten koulutusmateriaali sekä kaikki muu materiaali, josta on todennäköisesti hyötyä jatkossa, tallennetaan tiettyyn dokumenttienhallintajärjestelmään kaupungin eri maahanmuuttotyötä tekevien käyttöön.¹¹² Hankkeessa toteutettujen täydennyskoulutusten anti hyödyttää tuleviakin maahanmuuttajia välillisesti opettajien ja muun henkilökunnan lisääntyneen ammattitaidon kautta.

Kokemus järjestöjen kanssa tehtävästä yhteistyöstä karttui. Järjestöt saivat hankkeen myötä lisää kokemusta ostopalvelujen tuottajina. Turun hanke on antanut oman panoksensa selvityshenkilö Hannele Lautiolalle, jonka syksyllä 2013 julkaistavan kirjan myötä julkisen sektorin ja järjestöjen välinen yhteistyö ja sen kehittämismahdollisuudet saanevat aiempaa enemmän huomiota.

Täsmälliset asiakas- ja osallistujamäärät hankkeen eri tilaisuuksiin on ilmoitettu ministeriölle toimitetuissa väliraporteissa.

Kotouttamiseen liittyvät palvelut ja koulutukset ovat monitahoinen asia ja hankkeen aikana tuli ilmi monia ristiriitaisuuksia, vastakkaisia mielipiteitä, eriäviä näkemyksiä jne. miten palvelut olisi paras järjestää eikä monissa asioissa yksiselitteisesti parasta toimintatapaa varmaan olekaan. Hankeaika oli kovin lyhyt, mutta maahanmuuttajapalveluja kaupungissa kehitetään jatkossakin.

5. Kehittämisehdotukset

Hanke ehdottaa seuraavia valtiosoisia kehittämistoimia:

- Life in Finland (Perustietoa Suomesta) valtiosoisien alkuinformaatiolehden muuttaminen selkokieliseksi.
- Rahoitusta koulutusohjauksen järjestämiseen, myös englanninkielisistä koulutusohjelmista valmistuville / valmistuneille. Etenkin korkeakoulutettujen ohjaus on monitahoista ja vaikeaa.
- Alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman välisen yhteyden ajallinen ja lainsäädännöllinen pohdinta.
- Alkukartoituksen laadun kriteerit valtiosoisesti määriteltynä, ei vain siitä näkökulmasta että mikä riittää kustannusten korvaamiseen.
- Myös kotoutumisajan päättymisen jälkeinen alkukartoitus mahdolliseksi
- Koko maan kattava kotoutumisrekisteri, jota voisivat käyttää kaupunki, oppilaitokset, TE-hallinto ja ELY-keskus. Sinne voisi kirjata ainakin seuraavat tiedot: asiakkaan koulutus- ja ammattitiedot ulkomailta, kielellisen alkukartoituksen tulos, suoritettut kotoutumis- ym. koulutukset loppuarviointeineen, ulkomaisten tutkintojen tunnustamis/rinnastamishakemukset/päätökset, seikat jotka vaikuttavat koulukseen osallistumiseen (esim. terveydelliset rajoitteet tai oppimisvaikeudet) jne. Tällä hetkellä tietosuoja-asiat ja tiedonsiirron ongelmat estävät asiakkaan edun mukaisen palvelujär-

¹¹² Hankkeen materiaalia on tallennettu dokumenttienhallintajärjestelmään, josta käytetään nimitystä ”DoTku” tai ”Share-Point” ja jonne käyttö-/lukuoikeuden omaavat henkilöt pääsevät kaupungin intranetin kautta. Kts. kohta ”Kaupunki yhteiset” -> ”Projektit ja hankkeet”.

jestelmän. Asiakkailta saattavat mennä todistukset hukkaan, eivätkä he itse osaa useinkaan kertoa, että mitä palveluja ovat saaneet (esim. eivät välttämättä ymmärrä kotouttamissuunnitelmasta tai kielellisestä alkukartoituksesta) eivätkä itse pysty kertomaan omaa kielitaidon tasoaan. Mahdollisesti nykyistä Koulutusportti –rekisteriä voisi kehittää. Sisäministeriöllä käynnissä parhaillaan työryhmä joka pohtii tiedonsiirron helpottamista.

- Maahanmuuttoviraston UMA-rekisteriin lisäys: Oleskeluluvan hakijoihin lisätään tieto paikkakunnasta, johon henkilö ilmeisesti muuttamassa jos/kun saa oleskeluluvan Suomeen. Tämä lisää alueellista/paikallista maahanmuuttajamäärien ennakkoinnin mahdollisuutta. Tämä ennakoiti mahdollistuisi lähinnä perhesiteen-, työn- tai opiskelujen vuoksi Suomeen muuttavien osalta, ei niinkään turvapaikanhakijoiden osalta.
- Kotoutumiskoulutuksiin yhtenäiset laatuksiteerit valtiontasolta määritettynä. Laadun tarkempi vertailu kilpailutuksissa. Jos vertaillaan laatua, lyhyellä aikavälillä koulutukset todennäköisesti kalliimpia, mutta pitkällä aikavälillä kustannussäästöjä. Laadukkaassa koulutuksessa opiskelijat saavuttavat paremmin koulutusten tavoitteet, pääsevät eteenpäin eivätkä jää kurssikierteeseen. Näin koulutuspaikkoja vapautuu ja resursseja säästyy.
- Kotoutumiskoulutuksia myös osa-aikaisena¹¹³. Esimerkiksi kaupungin vastuulla olevien ”kotiaitien” siirrettyä TE-toimiston asiakkaaksi, olisi osa-aikainen työvoimapolitiittinen koulutus ehkä monille realistisempi kuin täysipäiväinen. Monilla useita pieniä lapsia.
- Kahden rahoitusjärjestelmän (OKM ja TEM) yhteensovittaminen valtiontasolla, mm. koulutusten muuttaminen yhteismitalliseksi.
- Kansainvälisten tutkintojen vertailtavuuden parempi hyödyntäminen. Lisää ohjeistusta ja täydennyskoulusta toimijoille tästä asiasta.
- OPAL- opiskelijapalautejärjestelmän kehittäminen (muutamalla eri kielelle, sähköisten välineiden hyödyntäminen, esim. mahdollisuus kuunnella kysymykset) niin että myös maahanmuuttajilta saadaan mahdollisimman totuudenmukaista palautetta koulutuksista.
- Luku- ja kirjoitustaidottomien koulutukset opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuusjärjestelmän piiriin, ei työvoimapolitiittisina koulutuksina.
- OPH:n kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelmien perusteisiin lisää yhteiskuntatiedon opetusta.
- Nuorten, perusopetuksen ylittäneiden, vailla peruskoulutodistusta olevien nuorten perusopetukseen lisää resursseja. Näin ryhmäkoot saataisiin pienemmäksi, opetus päiväopetukseksi, riittävästi ryhmiä. Vapaan sivistystyön oppilaitoksille riittävästi järjestämislupia, jotta tulisi mahdollisuus myös kaksivuotiselle linjalle.
- Maahanmuuttajien ohjaava koulutus takaisin (nykyinen valmennus kovin lyhyt).
- Kotoutumiskoulutuksiin yhtenäiset alku- ja lopputestaukset, jolloin pystytään todentamaan että mitä opiskelija on oppinut koulutuksen aikana ja mikä koulutusorganisaatio tarjonnut vaikuttavaa koulutusta.
- Pääkaupunkiseudulle, Turun ja Tampereen alueelle oma kotoutumispolitiikka, joka voi poiketa muun maan käytännöistä. Näillä kolmella alueella maahanmuutto suurempaa kuin muualla, joten näillä alueilla pitäisi voida tehdä asioita, joihin ei muualla ole mahdollisuutta vähäisten maahanmuuttajamäärien vuoksi. Esim. lisää koulutuksia

¹¹³ OPH:n aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa (2012) sivulla 13 todetaan seuraavasti: ” Koulutusta on mahdollista tarjota ajallisesti ja toteutustavaltaan joustavasti: päivä- ja iltapetoksena sekä etä- ja monimuoto-opetuksena.”

pysyvän rahoituksen piiriin. Pääkaupunkiseudulla on jo aiesopimus, sellainen tarvitaan myös Turun seudulle.

- Englanninkielisiin koulutusohjelmiin (yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa jne.) lisää suomen kielen opetusta.

Hanke ehdottaa seuraavia kehittämistoimia alueellisesti työhallinnolle / Varsinais-Suomen ELY-keskukselle / Varsinais-Suomen liitolle / Turun kaupungille:

- Kotoutumiskoulutusten koordinointi alueellisesti. Varsinais-Suomen liiton maakunnallisen yhteistyöryhmän (MYR) koulutusjaosto tai ELY-keskus olisivat luontevin taho hoitamaan ylätasoin koordinointia.¹¹⁴ Maakuntasuunnitelman laadinta on parhaillaan käynnissä. Koulutusten alueellinen koordinoitintarve todetaan vuoden 2012 lopulla valmistuneessa Varsinais-Suomen aikuiskoulutusstrategiassa. Turun kaupunki ei välttämättä ole luontevin koordinoija, koska valtaosa kotoutumiskoulutuksista on muita kuin kaupungin järjestämiä. Suurimmat koulutusten järjestäjät ovat Timali, Turun AKK ja Turun kristillinen opisto.
- Alueellisen maahanmuuttajamäärien- ja kotoutumiskoulutustarpeiden ennakointi.
- Koulutusten yhteishankinta (kaupunki+ ELY) luku- ja kirjoitustaidottomille 15-24 vuotiaille nuorille. Tähän ei tarvita lisärahaa.
- Non-stop alkuvaiheen aktivointikursseja (tavoitteellisena harrastuksena) niille jotka odottavat varsinaiseen koulutukseen pääsyä, etenkin nuorille. Aktivointikursseilla voisi antaa informaatiota Suomesta omalla äidinkielellä sekä Instrumental Enrichment – menetelmällä parantaa oppimisvalmiuksia. Mahdollisesti alkukartoituksen voisi integroida tähän, ainakin kokeilla sitä.
- Myöhään (yläkouluiäisinä), vailla peruskoulutodistusta olevien, Suomeen muuttaneiden nuorten peruskoulutus yhtenäisemmäksi kokonaisuudeksi iltalukion opettajien tekemän esityksen pohjalta.
- Perusopetuksen ylittäneiden, vailla peruskoulutodistusta olevien koulutus päiväsaikaan, ryhmäkoot pienemmiksi, omakielistä tukea ja toiminnallisia menetelmiä.
- Turun kristilliselle opistolle 2-vuotinen peruskoululinja, asia riippuu järjestämisluvista.
- Kaupungin ohjelmatyö on käynnistymässä. Ohjelmatyössä tulisi ottaa tässä luvussa mainitut asiat huomioon. Koulutusten koordinointi ja yhteistyötä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen / Varsinais-Suomen liiton kanssa tulisi tiivistää edelleen.
- Suomen kielen opettajien ja muiden kotouttamistyötä tekevien täydennyskoulutusten järjestäminen koordinoitusti. Avoin (mutta tarvittaessa maksullinen) myös seudun muiden kuntien henkilöstölle.
- Ohjauksen ja neuvonnan kokonaisuudesta (Opin Ovi, Monitori, Infotori, Ohjaamo, Ohjauspysäkki) päättäminen ja huolehtiminen siitä, että maahanmuuttajille tarjolla koulutusohjausta, myös korkeakoulutetuille ja englanninkielisistä koulutusohjelmista valmistuneille.
- Alkuinformaatiota tarjolla uusille turkulaisille maahanmuuttajille ymmärrettävästi, tehokkaasti ja edullisesti toteutettuna: Koti Turussa –lehden muunkielisten versioiden kehittäminen Tervetuloa Turkuun –lehden kokeilun perusteella, ulkomaalaistoimiston ns. koto-infojen (infotilaisuuksia 1 krt/kk, tulkkaus 4 kielellä) kehittäminen myös muille kuin pakolaistaustaisille. Myös useammalla kielellä esim. englanti, venäjä, ranska, viro. Palautteen mukaan infotilaisuudet olisi hyvä olla kielistudioissa. Infopankkinettisivujen päivittäminen Turun osalta on työn alla.

¹¹⁴ Matriisit kerätty hankkeen järjestämissä kokouksissa 2012 ja 2013. Läsä oppilaitosten ja kaupungin sekä TE-hallinnon edustajia.

OSALLISENA SUOMESSA – TURUN HANKKEEN 2011 - 2013 LOPPURAPORTTI, ELINA MÄNTYLÄ

- Kaupungin vastuulla olevien ”kotiäitien” koulutusten jatkaminen. Lastenhoitajien riittävän määrän turvaaminen.
- Kaupungin vastuulla olevien henkilöiden (etenkin kotiäidit) alkukartoituksen kehittäminen toimivammaksi. Alkukartoitus riittävän syvällistä ja yhdessä pisteessä toteutettuna riippumatta asiakkaan statuksesta. Voisiko kaupunki ostaa alkukartoituksen samasta paikasta, jossa TE-toimiston asiakkaat alkukartoitetaan?
- Omakieliset kurssit (liittyen yhteiskuntaan, vanhemmuuden tukemiseen, omaan äidinkielen) osaksi työvoimapolitiittisten kotoutumiskoulutusten yhteiskuntaopintoja tai valinnaisia opintoja. Vastaavia kursseja voivat järjestää myös työväenopisto kaikille avoimina harrastuskursseina. Työväenopiston harrastuskurssitarjonta melko paljon venäjänkielisille painottunutta. Koulutustarjontaa eri kieliryhmille olisi hyvä järjestää suhteessa siihen, mitkä ovat yleisimmät maahanmuuttajakielet Turussa. Järjestöjen osaamisen hyödyntäminen, koulutukset ostopalveluna järjestöiltä.
- Suomi tutuksi –palvelujen tarjoaminen edelleen kaikille maahanmuuttajille, kaupungin vapaa-aikatoimialan toteuttamana.
- Omakielistä materiaalia lisää hyödyttämään kotoutumiskoulutuksessa olevia. Hankkeessa toteutettiin opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet –infolehti 17 kielellä.

6. Projektin rahoitus koko kaudella 2011–2013

	2011	2012	2013	YHTEENSÄ
Osallisena Suomessa – hankerahoitus Turun kaupungille	71 437,81 €	265 862,99 €	127 137,01 €	464 437,81 €
Työvoimapolitiittinen koulutusraha (TEM 51.mom)	50 485,80 €	271 951,38 €	81 226,82 €	403 664,00 €
Kaupungin omarahoit	40 200,00 €	63 056,51 €	31 251,15€	134 507,66 €
YHTEENSÄ	162 123,61 €	600 870,88 €	239 614,98 €	1 002 609,40 €

7. Projektin tuottamat materiaalit, julkaisut ja koosteet

Hankkeessa tuotettiin seuraavia materiaaleja. Materiaalin suuren määrän ja pituuden vuoksi niitä ei ole voitu liittää loppuraporttiin.

Julkaisut:

Humalajoki, Riina & Levantovskaja, Elena & Rae, Annika & Virta, Ilkka: Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma. Turun suomenkielinen työväenopisto. Luuppi - monikulttuurinen osasto. Turku 2012. ISBN 978-952-5991-98-7.

Asiakaskäyttöön tarkoitettu materiaali:

Tervetuloa Turkuun –lehti usealla 6 eri kielellä
 Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet –infolehtinen 17 eri kielellä
 HOPS (henkilökohtainen opintosuunnitelma) -lomake

Hankkeen kokoamat matriisit, koosteet ym.:

Koulutusten yhteishankinnan edut ja haitat
 Kahden koulutusjärjestelmän (OKM + TEM) välisiin eroihin ja koordinoinnin hyötyihin liittyvä matriisi.
 Toimijoiden täydennyskoulutustarpeet ja hankkeessa toteutetut koulutukset, kooste
 Kotiäitien asiakasprosessi, tehty yhteistyönä ulkomaalaistoimiston kanssa
 Nuorten asiakasprosessi, tehty yhteistyönä iltalukion kanssa
 Kotoutumiskoulutuksen laatukriteerit
 Alkuvaiheen informaatio Turussa. Tilanne huhtikuu 2013.
 Alkuvaiheen neuvonta- ja ohjaus Turussa. Tilanne huhtikuu 2013.
 Hankkeen kokoamat hyvät käytännöt

Selvitykset:

Virta, Ilkka & Levantovskaja, Elena & Nummelin, Annika & Ketomäki, Marjo (2012): Ohjauspysäkkitoiminnan kehittämissuunnitelma

Sirkel, Elvi (2013): Kyselytutkimusraportti. Virolaiset, venäläiset ja inkerinsuomalaiset paluumuuttajat Suomessa, Turussa ja Turun lähikunnissa. Näkökulmana kotoutumisen kehittäminen

Hankkeen ”kotiäitikoulutusta” käsittelevä viimeistelyvaiheessa oleva pro gradu työ:

Hynynen, Tuulia (2013): ”Kotoutumiskoulutusta kehittämässä – tutkimus maahanmuuttajakotiäitien kotoutumiskoulutuksen kehittämistyöstä Osallisena Suomessa –hankkeessa”. Turun yliopisto, kasvatustieteen laitos

Edellä mainittuja materiaaleja on tallennettu seuraaviin paikkoihin:

- Kaupungin työntekijät: DoTku –dokumenttienhallintajärjestelmä
- Osallisena Suomessa –hankkeen ekstranet –sivut TEM:ssä

Materiaaleja saatavana projektikoordinaattorilta elina.k.mantyla@turku.fi 31.12.2013 asti, sen jälkeen maarit.luukkaa@turku.fi.

8. Yhteenvetoa - hankkeen tulokset lyhyesti:

Hankkeen rahoituksella toteutetut toimet lyhyesti (tärkeimmät, lista ei ole kattava):

- Neljä 10 kuukauden pituista työvoimapolitiittista koulutusta nuorille luku- ja kirjoitustaidottomille, toteuttajina Turun kristillinen opisto ja Kielimaa Oy.
- 8 kpl kaupungin vastuulla olevien ”kotiäitien” osa-aikaista, lukuvuoden mittaista kotoutumiskoulutusta Turun suomenkielisen työväenopiston toteuttamana. Ulkomaalais-toimisto tarjosi koto-ohjaajien työpanosta käyttöön ja varhaiskasvatus lastenhoitopalveluja.
- Kotoutumiskoulutuksen laatukriteerien luominen.
- Opetussuunnitelman luominen yhteistyössä työväenopiston kanssa liittyen työväenopistolla toteutettaviin ”kotiäitien” kotoutumiskoulutuksiin. Hanke avusti myös muita

OSALLISENA SUOMESSA – TURUN HANKKEEN 2011 - 2013 LOPPURAPORTTI, ELINA MÄNTYLÄ

oppilaitoksia OPH:n uusien opetussuunnitelmien perusteiden pohjalta tehtävien opetussuunnitelmien tekemisessä.

- Koulutusohjauspalveluja kahtena aamupäivä viikossa syyskuusta 2012 alkaen hankkeen loppuun asti Turun yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Brahean toteuttamana.
- Suomen kielen opettamiseen liittyvän pedagogiikan kehittäminen, erityisesti Instrumental Enrichment –koulutusten järjestäminen suomen kielen opettajille.
- Erittäin paljon täydennyskoulutuksia suomen kielen opettajille ja muille kotouttamisen parissa toimiville henkilöille edellä mainittujen Instrumental Enrichment –koulutusten lisäksi. Useita satoja osallistujia ja useita kouluttajia.
- Suomi tutuksi palveluja maahanmuuttajille 2011 - 2012 kaupungin kulttuuritoimen (nyk. vapaa-aikatoimiala) toteuttamana. Osallistujia tuhansia. Palveluja olivat esimerkiksi vierailut kaupungin eri kulttuurikohteisiin.
- 14 kpl järjestöjen toteuttamia omakielisiä yhden opintoviikon (35 oppituntia) Suomen yhteiskuntaan, vanhemmuuteen tai omaan äidinkieleen liittyviä kursseja osana kotoutumiskoulutusta.
- Selvitys virolaisten ja venäläisten tilanteesta ja kotoutumiseen liittyvistä tarpeista Turun seudun eestiläiset ry:n toteuttamana.
- Erilaisia hankkeen tekemiä koosteista, matriiseja ja tekstejä päätöksentekijöiden käyttöön.
- Asiakaskäyttöön tarkoitettu materiaali: ”Tervetuloa Turkuun” -lehti 6 kielellä ja ”Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet” –infolehti 17 eri kielellä.

Turussa 13.8.2013

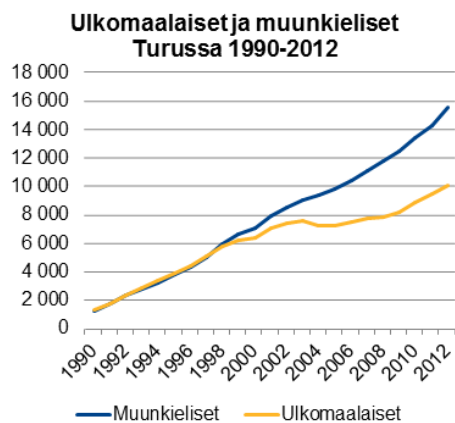
Aleksi Randell

Kaupunginjohtaja

Elina Mäntylä

Projektikoordinaattori

TURKU Ulkomaalaiset ja muunkieliset Turussa

Turun ulkomaalais- ja muunkielisväestö kehittyi samaa tahtia 1990-1998. Sitten muunkielisten määrä on kasvanut nopeammin yhä useamman ulkomaalaisen saatua Suomen kansalaisuuden.

Vuoden 2012 lopussa Turussa oli 5355 asukasta, jotka olivat saaneet Suomen kansalaisuuden vv. 1990-2012.

Suurimmat ulkomaalais- ja muunkielisryhmät 31.12.2012

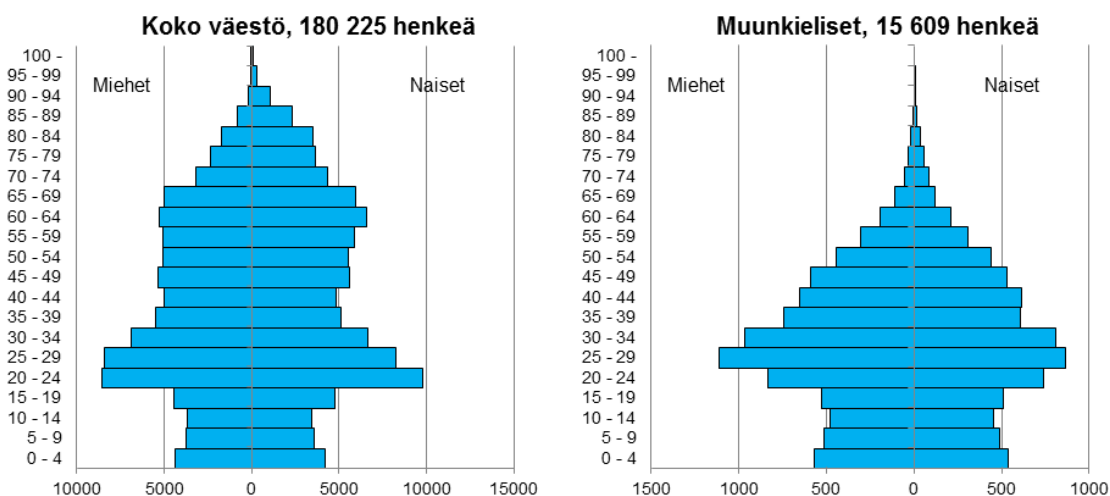
Kansalaisuus	Äidinkieli	
Viro	Venäjä	2 794
Venäjä	Arabia	1 566
Irak	Kurdi	1 424
Somalia	Eesti, viro	1 320
Iran	Albania	1 115
Ruotsi	Somali	984
Entinen Serbia ja Montenegro	Englanti	605
Kiina	Persia	573
Afganistan	Vietnam	554
Puola	Kiina	400
Bosnia ja Hertsegovina	Espanja	350
Vietnam	Puola	257
Thaimaa	Romania	252
Romania	Bosnia	239
Britannia	Muu kieli	239
Ukraina	Thai	227
Saksa	Turkki	223
Pakistan	Saksa	213
Turkki	Serbokroatia	169
Intia	Ranska	168
Muut kansalaisuudet	Muu kieli	1 937
Yhteensä	Yhteensä	15 609

Lähde: Tilastokeskus

Strategia ja kehittäminen/Lemmetäinen

6

TURKU Turun koko väestö ja muunkieliset sukupuolen ja iän mukaan 31.12.2012

Turun koko väestön suurin ikäryhmä ovat 20 – 24 -vuotiaat, muunkielisten suurin taas 25 – 29 -vuotiaat. Koko väestössä naisia on noin yhdeksäntuhattaviisisataa enemmän kuin miehiä; muunkielisten enemmistö on miehiä.

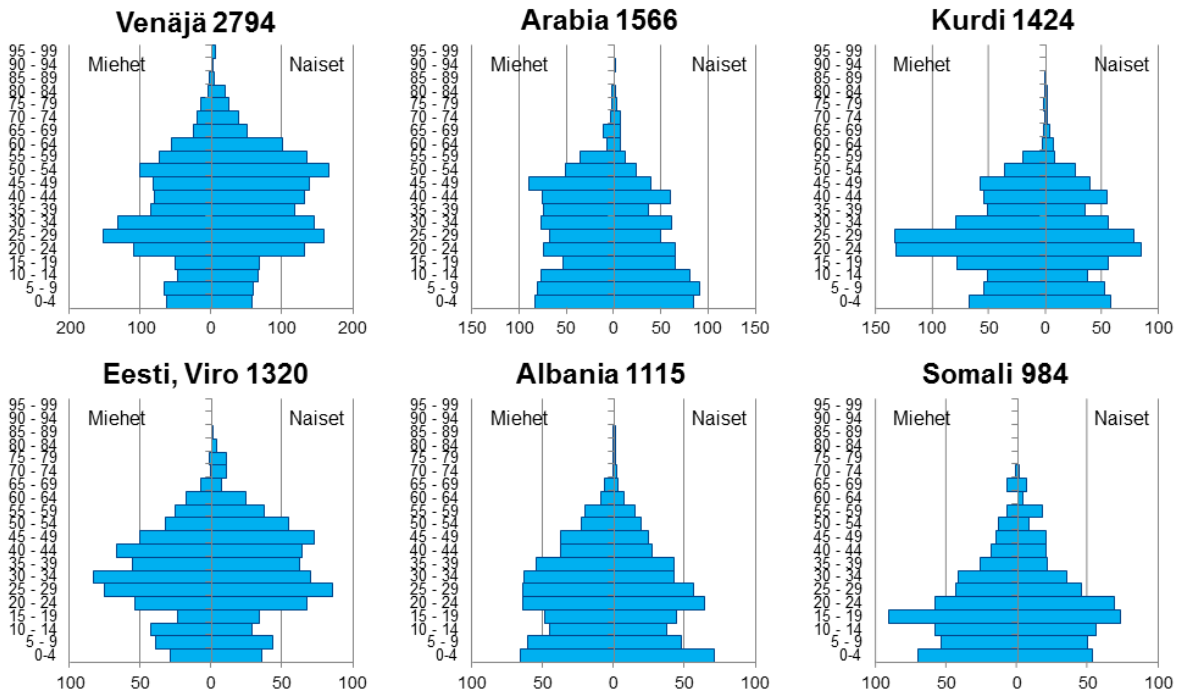
Lähde: Tilastokeskus

Strategia ja kehittäminen/Lemmetäinen

8

Turun suurimmat muunkielisryhmät sukupuolen ja iän mukaan 31.12.2012

Lähde: Tilastokeskus

Strategia ja kehittäminen/Lemmetäinen

10

ULKOMAALAISTOIMISTON VASTAANOTTAMAT ASIAKKAAT 1987 - 2013

	87- 92	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Yht.
Kiintiöpakol.	382	37	20	52	56	73	71	50	32	67	12			3									855
Vok/kuntap.	184	77	53	33	24	30	56	65	29	67	69	25	56	33	40	46	30	14	17	19	22	4	993
Vok/itsen.																	25	41	106	61	104	12	349
Perh.yhd.	49	38	41	36	29	28	40	17	13	45	49	22	18	12	9	42	42	34	31	45	42	7	689
Siirtolaisp.														36	38	48	18	18	18	14	7	0	197
Itsenäiset/k	26	37	24	70	39	116	62	64	125	206	70	90	42	64	46	27	46	93	80	107	140	6	1580
Itsenäiset/u							210	15	35	57	101	117	56	112	144	70	61	47	16	26	46	0	1113
Syntyneet/k							6	13	3	5	10	14	11	11	2	10	5	4	7	14	16	2	133
Syntyneet/u								3			4	9	12	12	28	17	21	8	8	8	5	2	137
PAKOLAISET YHTEENSÄ	641	189	138	191	148	247	445	227	237	447	315	277	195	283	307	260	248	259	283	294	382	33	6046
INKERIN SUOM. YHTEENSÄ			127	129	143	175	149	82	122	86	63	38	34	40	38	51	46	29	23	45	27	9	1456
KAIKKI YHT	641	189	265	320	291	422	594	309	359	533	378	315	229	323	345	311	294	288	306	339	409	42	7502

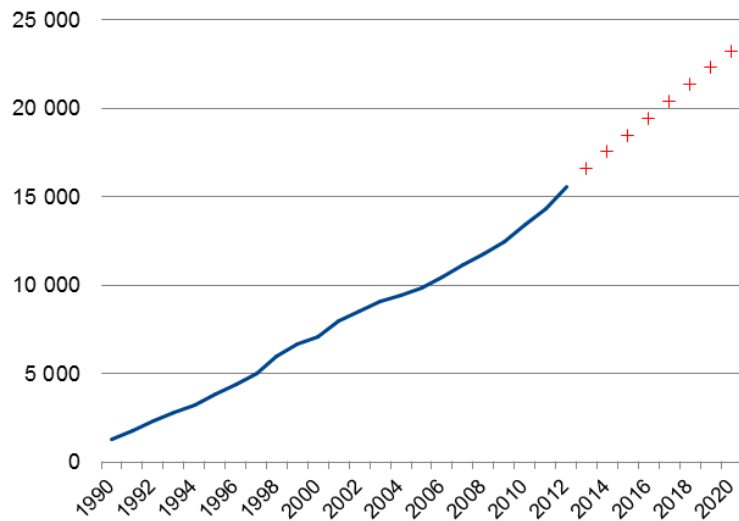
Vok = vastaanottokeskus

k = korvausten piirissä asiakkaaksitulon ajankohtana

u = korvaukset ummessa asiakkaaksitulon ajankohtana

Muunkielisten toteutunut määrä Turussa 1990-2012 ja arvio kehityksestä 2013-2020

Arvio perustuu oletukseen, että vuosien 2013 – 2020 kehitys on sama kuin neljän edellisvuoden (2009 – 2012) lisäyksien keskiarvo eli 953 henkeä vuodessa.

Lähde: Tilastokeskus

Strategia ja kehittäminen/Lemmettyinen

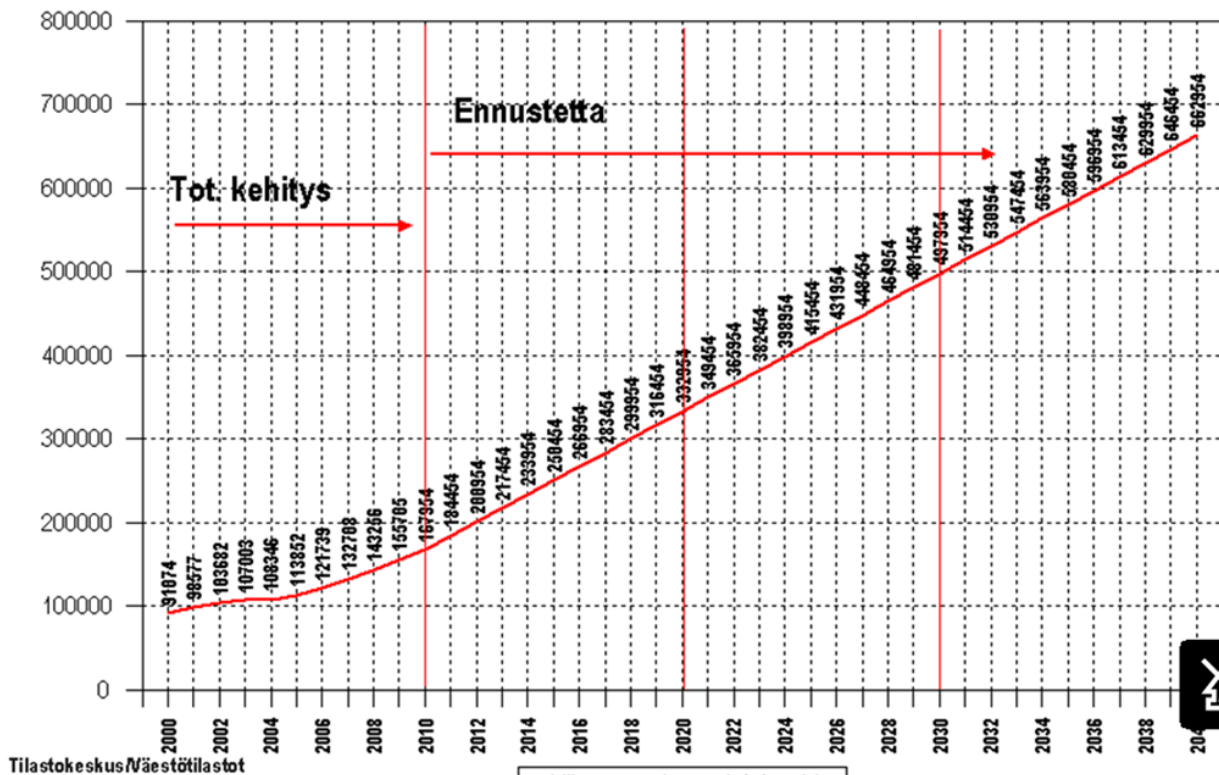
9

Tilastokeskus

Tilastokeskus / Pekka Myrskylä (toukokuu 2012):

Ulkomaan kansalaisten määrä 2000 - 2010 ja ennuste 2011 - 2040 (nettovoitto 15000 henkeä vuodessa, joista 110 prosenttia ulkomaan kansalaisia)

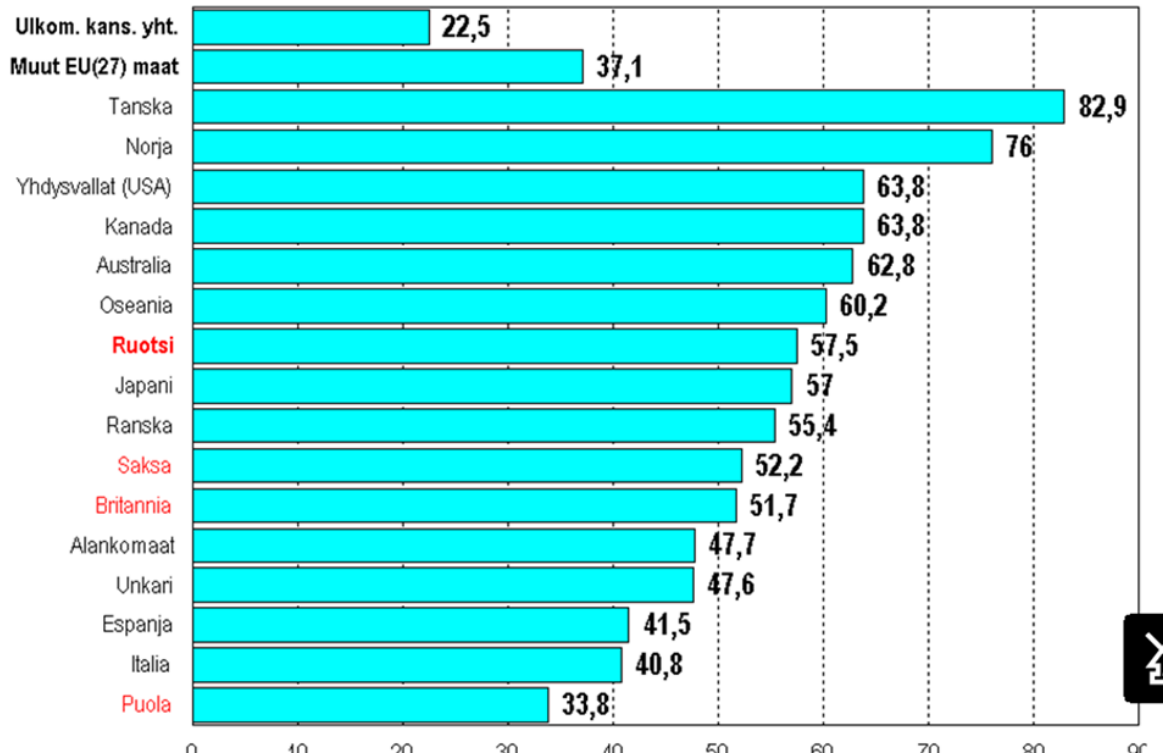

Tilastokeskus/Väestötillstat

Tilastokeskus / Pekka Myrskylä (toukokuu 2012):

**Vuosina 1987-2009 maahanmuuttaneista poismuuttaneita (%)
vuoden 2009 loppuun mennessä kansalaisuuden mukaan**

Tilastokeskus / Pekka Myrskylä (toukokuu 2012):

**Vuosina 1987-2009 maahanmuuttaneista poismuuttaneita (%)
vuoden 2009 loppuun mennessä kansalaisuuden mukaan**

